

**AKTUELNA DEFEKTOLOŠKA
PRAKSA**

Zbornik sažetaka

**ACTUAL DEFECTOLOGICAL
PRACTICE**

Book of Abstracts

Zrenjanin, 20. i 21.03.2015.

**AKTUELNA DEFEKTOLOŠKA PRAKSA/
ACTUAL DEFECTOLOGICAL PRACTICE**

Zbornik sažetaka / Book of Abstracts

Izdavač/Publisher:

Society of defectologists of Vojvodina, Novi Sad

Za izdavača/For publisher:

MSc Marinela Šćepanović, president

Urednici/Editors:

Prof. dr Danijela Ilić-Stošović, PhD
MSc Marinela Šćepanović

Recenzent/Reviewer:

Prof. dr Snežana Nikolić, PhD
Faculty of Special Education and Rehabilitation,
University of Belgrade, Serbia

**Dizajn, priprema i štampa/
Design, Processing and printing:**

Agencija SolInfo

Tiraž/Circulation:

200 copies

ISBN 978-86-913605-8-0

Review of Book of Abstracts „Actual defectological Practice“, was adopted by decision of the Board of Society of defectologists of Vojvodina, on 14th March 2015.

**PETA MEĐUNARODNA KONFERENCIJA
„AKTUELNA DEFEKTOLOŠKA PRAKSA“**

**FIFTH INTERNATIONAL CONFERENCE
„ACTUAL DEFECTOLOGICAL PRACTICE“**

Zrenjanin, 20-21.03.2015.

**Organizatori Konferencije /
Conference Organizers:**

Društvo defektologa Vojvodine
Dom „Veternik“, Veternik
Mensa Srbije
Osnovna i srednja škola „9. maj“, Zrenjanin

**Naučni odbor Konferencije /
Scientific Committee:**

- Prof. dr Špela Golubović**, Medicinski fakultet
Univerzitet u Novom Sadu, Srbija - predsednik/chair
- Prof. dr Dragan Rapaić**, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju
Univerzitet u Beogradu, Srbija - član/member
- Prof. dr Goran Nedović**, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju
Univerzitet u Beogradu, Srbija - član/member
- Prof. dr Medina Vantić-Tanjić**, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet,
Univerzitet u Tuzli, Bosna i Hercegovina - član/member
- Prof. dr Gordana Panova**, Fakultet medicinskih nauka,
Univerzitet „Goce Delčev“, Štip, Makedonija- član/member
- Prof. dr Milan Kulić**, Medicinski fakultet Foča,
Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Bosna i Hercegovina- član/member
- Dr Damjana Kogovšek**, Pedagoški fakultet,
Univerzitet u Ljubljani, Slovenija -član/member
- Prof. dr Branislav Brojčin**, Fakultet za specijalnu edukaciju i
rehabilitaciju Univerzitet u Beogradu, Srbija -član/member
- Prof. dr Zamir Mrkonjić**, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet,
Univerzitet u Tuzli, Bosna i Hercegovina -član/member
- Doc. dr Nada Šakotić**, Filozofski fakultet Nikšić,
Univerzitet Crne Gore, Crna Gora -član/member

**Organizacioni odbor Konferencije /
Organizing Committee:**

- MSc Marinela Šćepanović**, predsednik/chair
- Ass. mr Sanela Slavković**, generalni sekretar/secretary general
- Gordana Radaković -Srbulović**, član/member
- Marija Keri-Kutlešić**, član/member
- Vesna Gavrić**, član/member
- mr Zoran Arbutina**, član/member
- Snežana Maravić**, član/member
- MSc Maša Valkanou**, član/member

PROGRAM

Petak, 20.03.2015. godine

14.00 – 17.00 Rad Info pulta

16.00 Otvaranje Skupa

POZDRAVNE REČI ORGANIZATORA

16.15 – 17.30 Plenarna izlaganja po pozivu organizatora

1. **Dragan Rapaić, Srboljub Đodević, Goran Nedović:** DECA SA SMETNJAMA U RAZVOJU U SISTEMU OBRAZOVANJA
2. **Špela Golubović, Sanela Slavković:** RANA INTERVENCIJA U SPECIJALNOJ EDUKACIJI I REHABILITACIJI
3. **Branislav Brojčin:** ZNAČAJ UKLJUČIVANJA DEFEKTOLOGA U INTERRESORNE KOMISIJE

DISKUSIJA PO IZLAGANJIMA

17.30 – 18.30 Sesija poster prezentacija

Moderator: **Gordana Radaković-Srbulović**

1. **Nebojša Nikolić, Jasmina Anđelić, Peter Tot, Ivona Trušnovec:** „U ŠKOLI SAZNAJEM, DO KUĆE STVARAM“ – SAMOZASTUPNIČKI AKTIVIZAM MLADIH SA SMETNJAMA U RAZVOJU

2. **Aleksandra Blagojević, Vesna Vlajkov:** STIMULACIJA TAKTILNIH FUNKCIJA GORNJIH EKSTREMITETA
3. **Mirjana Đorđević, Miloš Roglić, Milica Đurić-Jovičić, Olivera Nikolić, Boško Nikolić:** KINEKT IGRE ZA OSOBE SA POREMEĆAJEM AUTISTIČKOG SPEKTRA – PRIKAZ APLIKACIJE
4. **Mirjana Đorđević, Nenad Glumbić:** DETEKTOVANJE AUTISTIČKIH KARAKTERISTIKA U PONAŠANJU KOD OSOBA SA INTELKTUALNOM OMETENOŠĆU I PRIDRUŽENIM PSIHIJATRIJSKIM POREMEĆAJIMA
5. **Renata Lukenić Gaši, Vasilije Baloš, Slobodan Banković:** OPAŽANJE EMOCIONALNIH I BIHEJVORALNIH PROBLEMA KOD UČENIKA SA INTELKTUALNOM OMETENOŠĆU
6. **Damjana Kogovšek, Mihaela Vovk, Martina Ozbič, Jerneja Novšak Brce, Ingrid Žolgar:** COMMUNICATION MATRIX AS A USEFUL TOOL FOR PROFESSIONALS AND PARENTS
7. **Nenad Glumbić, Branislav Brojčin, Mirjana Đorđević:** MANUELNA SPRETNOST DECE SA POREMEĆAJEM AUTISTIČNOG SPEKTRA
8. **Damjana Kogovšek, Martina Ozbič, Stane Košir, Jerneja Novšak Brce, Ingrid Žolgar:** COMPETENCES IN SPEECH AND LANGUAGE THERAPY IN SLOVENIA
9. **Gordana Čolić, Nada Prica Obradović:** POVEZANOST MOTORIČKIH GOVORNIH POREMEĆAJA, INTELIGENCIJE I FORMI CEREBRALNE PARALIZE
10. **Tatjana Slijepčević, Dražena Erdeljan, Jovanka Radišić:** DNEVNI BORAVAK DOM "VETERNIK"
11. **Marinela Šćepanović, Rade Damjanović, Dejan Đorđić:** PRIMENA MONTESORI METODE U RADU SA DECOM I MLADIMA SA SMETNJAMA U RAZVOJU

18.30 Koktel za učesnike Konferencije

Subota, 21.03.2015. godine

9.00 – 11.30 **Rad po sesijama:** Usmena izlaganja prijavljenih učesnika

SESIJA A

Moderatori: **Zoran Arbutina, Marija Keri Kutlešić**

- 09.00 - 09.10 **Tanja Todorović:** AGRESIVNOST, IMPULSIVNOST I PSIHOPATIJA KAO OSOBINE LIČNOSTI ZAVISNIKA OD OPIJATA
09.20 - 09.30 **Zlatko Bukvić:** FLOORTIME U TRETMANU AUTIZMA
09.30 - 09.40 **Neboša Nikolić, Svetlana Matić Morović, Jovana Čanadanović:** KULTURNI IDENTITET MLADIH SA SMETNJAMA U RAZVOJU U ERI DIGITALIZACIJE DRUŠTVA

AKTUELNA DEFEKTOLOŠKA PRAKSA

09.40 - 09.50 **Maša Jovanović, Jelena Gajić:** KOMPETENCIJE UČITELJA ZA RAD SA UČENICIMA SA POREMEĆAJIMA PONAŠANJA

09.50 - 10.00 **Ana Radojković, Tamara Ratković, Nataša Ljubomirović:** EVALUACIJA NAPRETKA DECE SA RAZVOJNIM SMETNJAMA TOKOM TRETMANA

10.00 - 10.10 **Silvija Tot:** PRIMENA JEDNOSTAVNIH OGLEDA U NASTAVI PREMA MOGUĆNOSTIMA I POTREBAMA UČENIKA SA SMETNJAMA U RAZVOJU, NASTAVNI PREDMET: PRIRODA I DRUŠTVO (8. razred)

10.10 - 10.20 **Nebojša Nikolić, Marina Maleš, Marinko Petković, Željko Davidović, Bojana Aleksić:** UČINKOVITOST EDMODO PLATFORME U OBRAZOVANJU MLADIH SA SMETNJAMA U RAZVOJU

10.20 - 10.30 **Ana Radojković, Nataša Ljubomirović:** RODITELJI KAO PARTNERI U TRETMANU DECE SA RAZVOJNIM SMETNJAMA

10.30 - 10.40 **Zlatko Bukvić, Renata Kos:** ICT U POUČAVANJU UČENIKA S TEŠKOĆAMA

10.40 - 11.30 Diskusija po izlaganjima

SESIJA B

Moderatori: **Sanela Slavković, Snežana Maravić**

09.00 - 09.10 **Renata Kos:** TABLET I RAČUNAR KAO POMOĆ U NASTAVI UČENICIMA SA INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA

09.10 - 09.20 **Lejla Junuzović-Žunić, Silva Banović, Vesna Bratovčić:** SPOSOBNOSTI GRUBE MOTORIKE DECE SA ARTIKULACIJSKIM POREMEĆAJIMA

09.20 - 09.30 **Ingrid Žolgar, Eva Škrlec, Sara Češarek, Damjana Kogovšek:** TRANSITION ISSUES OF YOUTH WITH VISUAL IMPAIRMENTS

09.30 - 09.40 **Jelena Mazurkiević:** MODEL RADA U GRUPI DECE SA RAZLIČITIM SPOSOBNOSTIMA U OBLASTI AUGMENTATIVNE I ALTERNATIVNE KOMUNIKACIJE

09.40 - 09.50 **Nenad Nedović, Slobodan Majmarević:** OBUČENOST NASTAVNIKA ZA UPOTREBU ASISTIVNIH TEHNOLOGIJA

09.50 - 10.00 **Nina Stojanović, Suzana Kulić, Sanela Slavković:** PRIPREMLJENOST OBRAZOVNOG SISTEMA ZA SPROVOĐENJE INKLUZIJE

10.00 - 10.10 **Suzana Miletić:** PAMĆENJE I ARITMETIČKI ZADACI KOD DECE S LAKOM INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU

10.10 - 10.20 **Gordana Panova, Violeta Džidrova:** TRETMAN I ZASTUPLJENOST AUTIZMA KOD ADOLESCENATA

10.20 - 10.30 **Damjana Kogovšek, Mihaela Vovk, Martina Ozbič, Jerneja Novšak Brce, Ingrid Žolgar:** ALTERNATIVE AND AUGMENTATIVE COMMUNICATION AS A BASIC SKILL MODULE FOR SLT STUDENTS

10.30 - 10.40 **Danijela Martić, Petar Vladetić:** PROGRAM POSPEŠIVANJA KOMUNIKATIVNIH SPOSOBNOSTI U CILJU POVEĆANJA INTEGRACIONOG POTENCIJALA

10.40 - 10.50 **Rade Damjanović, Marinela Šćepanović, Dejan Đorđić:** ANGAŽOVANJE DEFEKTOLOGA U RADU INTERRESORNE KOMISIJE GRADA SOMBORA

10.51 - 11.30 Diskusija po izlaganjima

11.30 – 12.00 Pauza

12.00 -13.00 Rad u plenumu:

Svečano potpisivanje Protokola o saradnji između Udruženja za podršku i kreativni razvoj djece i mladih (Tuzla, Bosna i Hercegovina) i Društva defektologa Vojvodine (Novi Sad, Srbija)

USMENA IZLAGANJA UČESNIKA PO POZIVU

Slobodan R. Martinović: PRAVNI OKVIR OBRAZOVANJA I VASPITANJA DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU U REPUBLICI SRBIJI (ANALIZA, KRITIČKI OSVRT, PREDLOZI ZA POBOLJŠANJE)

Zoran Arbutina, Ana Vila: DEINSTITUCIONALIZACIJA U SOCIJALNOJ ZAŠTITI

DISKUSIJA

13.00 – 14.15 **Workshop za prijavljene učesnike**

PREPOZNAVANJE, PREVENCIJA I PREVAZILAŽENJE SINDROMA IZGARANJA

Voditelj: **Stanislava Popov**

14.15 – 14.45 Pauza

14.45 - 17.15 **Rad po sesijama:** Usmena izlaganja prijavljenih učesnika

SESIJA A

Moderatori: **Sanela Slavković, Gordana Radaković-Srbulović**

14.45 - 14.55 **Jelena Mazurkiević:** INDIVIDUALNO OBRAZOVNO PLANIRANJE ZA UČENIKE SA OŠTEĆENJEM VIDA U OBLASTI ASISTIVNIH TEHNOLOGIJA

15.05 - 15.15 **Suzana Kulić, Nina Stojanović, Sanela Slavković:** MANUELNE SPOSOBNOSTI OSOBA SA VIŠESTRUKOM OMETENOŠĆU

15.15 - 15.25 **Violeta Džidrova, Gordana Panova:** PREVALENCE OF BODY DEFORMITIES AND CONGENITAL MALFORMATIONS IN KAVADARCI FOR THE PERIOD OF 2013 – 2014

AKTUELNA DEFEKTOLOŠKA PRAKSA

15.25 - 15.35 **Marina Janković-Nikolić:** RANA PROCENA I TRETMAN DETETA SA MEŠOVITIM RAZVOJNIM POREMEĆAJEM I SUMNOM NA AUTIZAM – PRIKAZ SLUČAJA

15.35 - 15.45 **Medina Vantić-Tanjić, Amela Čamdžić:** PROCENA FUNKCIJE ŠKOLE ZA DECU SA INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA

10.50 - 11.30 Diskusija po izlaganjima

15.45 - 15.55 **Bojana Živković, Jelena Jovanović, Marija Đorđević, Marija Bojanić, Milenko Kundačina:** TEŠKOĆE I PROBLEMI OSOBA SA MOTORIČKIM OŠTEĆENJIMA U JAVNOM PREVOZU

15.55-16.05 **Gordana Panova, Violeta Džidrova:** NEGA I TRETMAN PACIJENATA SA CEREBRALNOM PARALIZOM

16.05 - 16.15 **Snežana Maravić, Vesna Gavrić, Milana Kosanović, Aneta Peša:** ZNAČAJ RANE STIMULACIJE KOD DECE ČIJI SU RODITELJI OSOBE SA INVALIDITETOM

16.15 - 16.25 **Senka Čiča:** PODRŠKA U REDOVNOM VRTIĆU – UGAO DEFEKTOLOGA

16.25 – 17.15 Diskusija po izlaganjima

SESIJA B

Moderatori: **Maša Valkanou Karleuša, Marinela Šćepanović**

14.45 - 14.55 **Milka Milovanović Minić, Nataša Selić, Snežana Babović Dimitrijević, Suzana Miković:** „NA ISTOM ZADATKU“ - USTANOVA ZA DECU I MLADE „SREMČICA“ I OŠ „ANTON SKALA“, PRIMER DOBRE PRAKSE

14.55 - 15.05 **Magdalena Đorđević:** ODNOS SOCIJALNIH VEŠTINA I AGRESIJE KOD ADOLESCENATA SA LAKOM INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU

15.05 - 15.15 **Svetlana Mioković Tomeska:** ASISTIVNA INFORMATIČKA TEHNOLOGIJA I INKLUZIJA UČENIKA SA AUTIZMOM

15.25 - 15.35 **Magdalena Đorđević, Suzana Miletić:** TOALETNI TRENING DECE SA AUTIZMOM – PRIKAZ SLUČAJA

15.35 - 15.45 **Katarina Tomić:** PRIMENA SNOEZELEN MULTISENZORNE STIMULACIJE U RADU SA DECOM SA INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU

15.45 - 15.55 **Olivera Vilimanović:** IZRADA INDIVIDUALNOG PROGRAMA U RADU SA DECOM IZ SPEKTRA AUTIZMA

15.55-16.05 **Bojana-Konsuelo Talijan:** PRIMENA DRAMSKIH PREDSTAVA KOD OSOBA SA INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU

16.05 - 16.15 **Frosina Pantoš:** UNAPREĐIVANJE MEĐUSEKTORSKE SARADNJE I TIMSKI RAD U PROCESU DRUŠTVENE INTEGRACIJE OSOBA SA SMETNJAMA U RAZVOJU

16.15 - 16.25 **Jelena Panić, Ljiljana Stojaković: SERVIS ZA RODITELJE**

16.25 – 17.15 Diskusija po izlaganjima

17.30 Završna diskusija, podela sertifikata, zatvaranje skupa, sednice Naučnog i Organizacionog odbora Konferencije

SADRŽAJ/ CONTENT

Plenarna predavanja/ Plenary lectures

Dragan Rapaić, Srboljub Đođević, Goran Nedović DECA SA SMETNJAMA U RAZVOJU U SISTEMU OBRAZOVANJA/ CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DISORDERS IN EDUCATION SYSTEM	22
Špela Golubović, Sanela Slavković RANA INTERVENCIJA U SPECIJALNOJ EDUKACIJI I REHABILITACIJI/ EARLY INTERVENTION IN SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION	23
Branislav Brojčin ZNAČAJ UKLJUČIVANJA DEFEKTOLOGA U INTERRESORNE KOMISIJE/ THE IMPORTANCE OF INCLUDING THE SPECIAL EDUCATORS IN INTERDEPARTMENTAL COMMISSIONS	25
Slobodan R. Martinović PRAVNI OKVIR OBRAZOVANJA I VASPITANJA DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU U REPUBLICI SRBIJI (ANALIZA, KRITIČKI OSVRT, PREDLOZI ZA POBOLJŠANJE) / LEGAL FRAMEWORK OF EDUCATION OF CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DISABILITIES IN THE REPUBLIC OF SERBIA (ANALYSIS, A CRITICAL FRAME, SUGGESTIONS FOR IMPROVEMENT)	27
Zoran Arbutina, Ana Vila DEINSTITUCIONALIZACIJA U SOCIJALNOJ ZAŠTITI DE-INSTITUTIONALIZATION IN SOCIAL CARE	30

Usmena izlaganja/ Oral presentations

TEMA 1 / THEME 1

TEHNIKE PROCENE U AKTUELNOJ DEFEKTOLOŠKOJ PRAKSI/ ASSESSMENT TECHNIQUES IN ACTUAL DEFECTOLOGICAL PRACTICE

- Lejla Junuzović-Žunić, Silva Banović, Vesna Bratovčić:**
SPOSOBNOSTI GRUBE MOTORIKE DECE SA ARTIKULACIJSKIM
POREMEĆAJIMA 35
- Ingrid Žolgar, Eva Škrlec, Sara Češarek, Damjana Kogovšek:**
TRANSITION ISSUES OF YOUTH WITH VISUAL IMPAIRMENTS 36
- Suzana Kulić, Nina Stojanović, Sanela Slavković:** MANUELNE
SPOSOBNOSTI OSOBA SA VIŠESTRUKOM OMETENOŠĆU 37
- Violeta Džidrova, Gordana Panova:** PREVALENCE OF BODY
DEFORMITIES AND CONGENITAL MALFORMATIONS IN
KAVADARCI FOR THE PERIOD OF 2013 – 2014..... 39
- Marina Janković-Nikolić:** RANA PROCENA I TRETMAN DETETA
SA MEŠOVITIM RAZVOJNIM POREMEĆAJEM I SUMNJOM
NA AUTIZAM – PRIKAZ SLUČAJA 41
- Medina Vantić-Tanjić, Amela Čamdžić:** PROCENA FUNKCIJE
ŠKOLE ZA DECU SA INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA 42
- Magdalena Đorđević:** ODNOS SOCIJALNIH VEŠTINA I AGRESIJE
KOD ADOLESCENATA SA LAKOM INTELEKTUALNOM
OMETENOŠĆU 44
- Rade Damjanović, Marinela Šćepanović, Dejan Đorđić:**
ANGAŽOVANJE DEFEKTOLOGA U RADU INTERRESORNE
KOMISIJE GRADA SOMBORA 45

TEMA 2 / THEMA 2

TEHNIKE TRETMANA U AKTUELNOJ DEFEKTOLOŠKOJ PRAKSI/ TECHNIQUES OF TREATMENT IN ACTUAL DEFECTOLOGICAL PRACTICE

- Snežana Maravić, Vesna Gavrić, Milana Kosanović, Aneta Peša:**
ZNAČAJ RANE STIMULACIJE KOD DECE ČIJI SU RODITELJI
OSOBE SA INVALIDITETOM 47

Senka Čiča: PODRŠKA U REDOVNOM VRTIĆU – UGAO DEFEKTOLOGA	48
Zlatko Bukvić: FLOORTIME U TRETMANU AUTIZMA	49
Ana Radojković, Tamara Ratković, Nataša Ljubomirović: EVALUACIJA NAPRETKA DECE SA RAZVOJNIM SMETNJAMA TOKOM TRETMANA	50
Jelena Mazurkiević: MODEL RADA U GRUPI DECE SA RAZLIČITIM SPOSOBNOSTIMA U OBLASTI AUGMENTATIVNE I ALTERNATIVNE KOMUNIKACIJE	51
Gordana Panova, Violeta Džidrova: TRETMAN I ZASTUPLJENOST AUTIZMA KOD ADOLESCENATA	54
Danijela Martić, Petar Vladetić: PROGRAM POSPEŠIVANJA KOMUNIKATIVNIH SPOSOBNOSTI U CILJU POVEĆANJA INTEGRACIONOG POTENCIJALA	56
Magdalena Đorđević, Suzana Miletić: TOALETNI TRENING DECE SA AUTIZMOM – PRIKAZ SLUČAJA	57
Gordana Panova, Violeta Džidrova: NEGA I TRETMAN PACIJENATA SA CEREBRALNOM PARALIZOM	59
Katarina Tomić: PRIMENA SNOEZELEN MULTISENZORNE STIMULACIJE U RADU SA DECOM SA INTELEKTUALNOM METENOŠĆU	61
Bojana-Konsuelo Talijan: PRIMENA DRAMSKIH PREDSTAVA KOD OSOBA SA INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU	63
Frosina Pantoš: UNAPREĐIVANJE MEĐUSEKTORSKE SARADNJE I TIMSKI RAD U PROCESU DRUŠTVENE INTEGRACIJE OSOBA SA SMETNJAMA U RAZVOJU	64
Jelena Panić, Ljiljana Stojaković: SERVIS ZA RODITELJE.....	65
Ana Radojković, Nataša Ljubomirović: RODITELJI KAO PARTNERI U TRETMANU DECE SA RAZVOJNIM SMETNJAMA	66

TEMA 3 / THEME 3

TEHNIKE PODUČAVANJA I PRILAGODJAVANJA NASTAVE U
AKTUELNOJ DEFEKTOLOŠKOJ PRAKSI/
LEARNING TECHNIQUES AND CUSTOMIZING OF TEACHING IN
ACTUAL DEFECTOLOGICAL PRACTICE

Maša Jovanović, Jelena Gajić: KOMPETENCIJE UČITELJA ZA RAD SA UČENICIMA SA POREMEĆAJIMA PONAŠANJA	68
Silvija Tot: PRIMENA JEDNOSTAVNIH OGLEDA U NASTAVI PREMA MOGUĆNOSTIMA I POTREBAMA UČENIKA SA SMETNJAMA U RAZVOJU, NASTAVNI PREDMET: PRIRODA I DRUŠTVO (8. razred)	69
Nebojša Nikolić, Marina Maleš, Marinko Petković, Željko Davidović, Bojana Aleksić: UČINKOVITOST EDMODO PLATFORME U OBRAZOVANJU MLADIH SA SMETNJAMA U RAZVOJU	70
Nina Stojanović, Suzana Kulić, Sanela Slavković: PRIPREMLJENOST OBRAZOVNOG SISTEMA ZA SPROVOĐENJE INKLUZIJE	71
Suzana Miletić: PAMĆENJE I ARITMETIČKI ZADACI KOD DECE S LAKOM INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU	73
Olivera Vilimanović: IZRADA INDIVIDUALNOG PROGRAMA U RADU SA DECOM IZ SPEKTRA AUTIZMA	74
Milka Milovanović Minić, Nataša Selić, Snežana Babović Dimitrijević, Suzana Miković: „NA ISTOM ZADATKU“ - USTANOVA ZA DECU I MLADE „SREMČICA“ I OŠ „ANTON SKALA“, PRIMER DOBRE PRAKSE	76
Stanislava Popov, Tatjana Popov: KARAKTERISTIKE SINDROMA IZGARANJA U HUMANISTIČKIM PROFESIJAMA I STRATEGIJE PREVENCIJE	77
TEMA 4 / THEMA 4	
ASISTIVNA TEHNOLOGIJA U AKTUELNOJ DEFEKTOLOŠKOJ PRAKSI	
ASSISTIVE TECHNOLOGY IN ACTUAL DEFECTOLOGICAL PRACTICE	
Nebojša Nikolić, Svetlana Matić Morović, Jovana Čanadanović: KULTURNI IDENTITET MLADIH SA SMETNJAMA U RAZVOJU U ERI DIGITALIZACIJE DRUŠTVA	80
Zlatko Bukvić, Renata Kos: ICT U POUČAVANJU UČENIKA S TEŠKOĆAMA	81
Renata Kos: TABLET I RAČUNAR KAO POMOĆ U NASTAVI UČENICIMA SA INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA	83
Nenad Nedović, Slobodan Majmarević: OBUČENOST NASTAVNIKA ZA UPOTREBU ASISTIVNIH TEHNOLOGIJA	84

Damjana Kogovšek, Mihaela Vovk, Martina Ozbič, Jerneja Novšak Brce, Ingrid Žolgar: ALTERNATIVE AND AUGMENTATIVE COMMUNICATION AS A BASIC SKILL MODULE FOR SLT STUDENTS 85

Jelena Mazurkievič: INDIVIDUALNO OBRAZOVNO PLANIRANJE ZA UČENIKE SA OŠTEĆENJEM VIDA U OBLASTI ASISTIVNIH TEHNOLOGIJA 87

Bojana Živković, Jelena Jovanović, Marija Đorđević, Marija Bojanić, Milenko Kundačina: TEŠKOĆE I PROBLEMI OSOBA SA MOTORIČKIM OŠTEĆENJIMA U JAVNOM PREVOZU 89

Svetlana Mioković Tomeska: ASISTIVNA INFORMATIČKA TEHNOLOGIJA I INKLUZIJA UČENIKA SA AUTIZMOM 90

Poster prezentacije/ Poster presentations

Nebojša Nikolić, Jasmina Anđelić, Peter Tot, Ivona Trušnovec: „U ŠKOLI SAZNAJEM, DO KUĆE STVARAM“ – SAMOZASTUPNIČKI AKTIVIZAM MLADIH SA SMETNJAMA U RAZVOJU 92

Aleksandra Blagojević, Vesna Vlajkov: STIMULACIJA TAKTILNIH FUNKCIJA GORNJIH EKSTREMITETA 93

Mirjana Đorđević, Miloš Roglić, Milica Đurić-Jovičić, Olivera Nikolić, Boško Nikolić: KINEKT IGRE ZA OSOBE SA POREMEĆAJEM AUTISTIČKOG SPEKTRA – PRIKAZ APLIKACIJE 94

Mirjana Đorđević, Nenad Glumbić: DETEKTOVANJE AUTISTIČKIH KARAKTERISTIKA U PONAŠANJU KOD OSOBA SA INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU I PRIDRUŽENIM PSIHIJATRIJSKIM POREMEĆAJIMA 95

Renata Lukenić Gaši, Vasilije Baloš, Slobodan Banković: OPAŽANJE EMOCIONALNIH I BIHEJVIORALNIH PROBLEMA KOD UČENIKA SA INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU 97

Damjana Kogovšek, Mihaela Vovk, Martina Ozbič, Jerneja Novšak Brce, Ingrid Žolgar: COMMUNICATION MATRIX AS A USEFUL TOOL FOR PROFESSIONALS AND PARENTS 99

Nenad Glumbić, Branislav Brojčin, Mirjana Đorđević: MANUELNA SPRETNOST DECE SA POREMEĆAJEM AUTISTIČNOG SPEKTRA 100

Damjana Kogovšek , Martina Ozbič, Stane Košir, Jerneja Novšak Brce, Ingrid Žolgar: COMPETENCES IN SPEECH AND LANGUAGE THERAPY IN SLOVENIA	102
Gordana Čolić, Nada Prica Obradović: POVEZANOST MOTORIČKIH GOVORNIH POREMEĆAJA, INTELIGENCIJE I FORMI CEREBRALNE PARALIZE	103
Tatjana Slijepčević, Dražena Erdeljan, Jovanka Radišić: DNEVNI BORAVAK DOM "VETERNIK"	105
Marinela Šćepanović, Rade Damjanović, Dejan Đorđić: PRIMENA MONTESORI METODE U RADU SA DECOM I MLADIMA SA SMETNJAMA U RAZVOJU	106
Indeks autora	108

**PLENARNA PREDAVANJA/
PLENARY LECTURES**

DECA SA SMETNJAMA U RAZVOJU U SISTEMU OBRAZOVANJA

CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DISORDERS IN EDUCATION SYSTEM

Dragan Rapačić¹, Srboljub Đorđević², Goran Nedović¹

¹ Univezitet u Beogradu Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju,

² Univerzitet u Nišu Učiteljski fakultet u Vranju

SAŽETAK

Obrazovanje dece sa smetnjama u razvoju u radu je razmatrano kao deo sistema obrazovanja u Srbiji. Možemo reći da se obrazovanje ove dece deli na period pre i period posle donošenja Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja. Sledeći ovu odrednicu u ovom radu smo predstavili odlike tradicionalnog i aktuelnog načina obrazovanja dece sa smetnjama u razvoju. Kao osnova, poslužio nam je Zakon, u kome je definisano mesto ove dece. Takođe, poslužili smo se i kratkom analizom tradicionalanog načina njihovog obrazovanja. Na kraju rada, u zaključku, sugerisano je više pitanja koja bi trebalo da doprinesu potpunoj implementaciji inkluzivnog obrazovanja.

Ključne reči: *obrazovanje, deca sa smetnjama u razvoju, inkluzija.*

ABSTRACT

Education of children with developmental disorders we understand as a part of general education in Serbia. We could say that education of this kind of children is divided on period before and period after adoption of Law of system basic of education. Following this distinction in this article, we show feature of traditional and actual way of education of children with developmental disorders. As a basic, we analyze actual Law who defined theirs place. At the end, in conclusion, we suggested question according full implementation of inclusive education.

Key words: education, children with developmental disorders, inclusion.

RANA INTERVENCIJA U SPECIJALNOJ EDUKACIJI I REHABILITACIJI

EARLY INTERVENTION IN SPECIAL EDUCATION AND REHABILITATION

Špela Golubović, Sanela Slavković

Medicinski fakultet, Novi Sad, Republika Srbija

SAŽETAK

Rana intervencija predstavlja sistem podrške namenjen deci sa neurorazvojnim faktorima rizika, smetnjama u razvoju i invaliditetom i njihovim roditeljima. Cilj rane intervencije je dostizanje maksimalnog mogućeg razvoja deteta; prevencija ili ublažavanje razvojnih problema; pomoć učenju i socijalnoj inkluziji; održavanje emocionalnog integriteta porodice, i uverenje da bi roditelji mogli biti kompetentni zastupnici svoje dece u programima rane intervencije.

Holistički pristup u organizovanju i sprovođenju rane intervencije podrazumeva zajedničko funkcionisanje više oblasti: zakonske regulative, procene, porodice, intervencije, timskog rada i tranzicije.

Donošenjem brojnih zakonskih akata, kojima su obuhvaćena deca od nula do pet godina i njihove porodice, u sistemu obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite dati su osnovni temelji za uvođenje rane intervencije, ali na žalost praksa se nije mnogo promenila. Usled nedorečenosti zakonskih rešenja i pitanja finansiranja programa, te neuređenosti sistema, programi koji se sprovode su često fragmentarni i kratkoročni.

Pored toga i dalje smo orijentisani na dete, na deficit, a nedovoljno na porodicu i podršku koja je njoj potrebna. Usmeravamo se na procenu detetovih sposobnosti zanemarujući procenu porodičnih resursa. Perspektiva iz ugla roditelja pokazuje da su često prepušteni sami sebi, da se osećaju depresivno, izolovano, gube samopouzdanje i pod stalnim su stresom.

Dotadni problem predstavlja nedostatak adekvatnih servisa za pružanje usluga, pogotovo u manjim mestima. Iako polazimo od toga da stručnjaci imaju dovoljno bazičnih znanja, smatramo da su neophodne dodatne edukacije za rad sa decom na ranom uzrastu i njihovim porodicama, koje bi doprinele primeni novih saznanja i boljoj saradnji u transdisciplinarnim timovima.

Da bi se prevazišao jaz između teorije i prakse neophodno je zajedničko angažovanje svih onih koji su uključeni u brigu i rad sa decom na ranom uzrastu i porodicom ove ciljne grupe.

Ključne reči: rani razvoj, intervencija, deca

ABSTRACT

Early intervention is a system of support for children with neurodevelopment risk factors, developmental disorders and disabilities and their parents. The permanent goal of early intervention is to achieve the maximum possible development of the child; prevention or at least mitigation/diminution of developmental problems; assisting in learning and social inclusion; maintaining of emotional integrity of the family, and the belief that parents could be competent advocates for their children in the complex process of removing or mitigating developmental disability.

Holistic approach to organizing and implementation of early intervention in childhood involves joint functioning of several areas: legislation, assessment, family intervention and transition.

The adoption of a number of legislation acts which include children who are from zero to five years old and their families in the system of health, social care and education, basic foundation has been provided for introduction of early intervention, but unfortunately the practice has not changed much. Due to vagueness of legal provision and the issue of financing programs, and disorganization of the system, programs that have been implemented are often fragmented and short-term.

In addition, we are still oriented to the child, the deficit that exists, and not enough on the family and the support that it needs. We focus on the assessment of the child's ability neglecting the assessment of family resources and the importance of parents and the family. The perspective from the point of view of parents shows that they are often left alone, wandering in quest, that they feel depressed, isolated, lose confidence and are under constant stress.

An additional problem is the lack of adequate services for provision of services, especially in smaller towns. Although we start from the fact that professionals have enough basic knowledge, we believe that additional education for working with such small children and families, which would offer new knowledge for working in trans-disciplinary teams, is necessary.

To overcome the gap between theory and practice joint effort of all those involved in the care and work with children as well as the families of these children is necessary.

Keywords: early development, intervention, children.

ZNAČAJ UKLJUČIVANJA DEFETTOLOGA U INTERRESORNE KOMISIJE

THE IMPORTANCE OF INCLUDING THE SPECIAL EDUCATORS IN INTERDEPARTMENTAL COMMISSIONS

Branislav Brojčin

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd, Srbija

SAŽETAK

Primarna funkcija interresornih komisija za procenu potreba za dodatnom obrazovnom, zdravstvenom i socijalnom podrškom detetu i učeniku je da obezbedi koordinirano delovanje različitih sistema (zdravstvenih, obrazovnih i socijalnih) u cilju pune društvene uključenost i napredovanja deteta/učenika. Iako se na ovu komisiju ne upućuju samo deca sa smetnjama u razvoju, invaliditetom i teškoćama u učenju, već i deca iz drugih društveno osetljivih grupa, uočljivo je da u njen stalni sastav ne ulazi defektolog čije je ukupno obrazovno i profesionalno iskustvo usmerno ka ovoj populaciji. U radu su razmotreni potencijalni razlozi za ovakvu situaciju, kao i naznake koje bi mogle ukazivati da se ona postepeno menja. Pored toga, pažnja je fokusirana i na uloge, znanja i kompetencije koje defektozi, prema različitim stranim i domaćim autorima imaju, posebno u kolaborativnom radu, a koje bi kvalitativno unapredile rad interresornih komisija. Zaključuje se da bi angažovanje defektologa kao stalnih članova ovih komisija doprinelo holističkom pristupu detetu i učeniku, kao i međusektorskoj saradnji.

Ključne reči: interresorne komisije, defektolozi, specijalni edukatori

ABSTRACT

The primary function of interdepartmental commission in estimating the additional educational, health and social support to a child and student is to provide coordinated operation of different systems (health, educational and social) in order to achieve full social inclusion and progress of child/student. Although this commission is accessible not only to the children with developmental and learning disabilities, but also to the children from vulnerable social groups, it has been noticed that special educator is not included in the work of this body as a permanent member, despite of her/his educational and professional experience directed to this population. In this work potential reasons for this situation and possible

indications of its gradual change are discussed. The focus of the work is directed to roles, knowledge and competence which, according to different Serbian and international sources, special educators have. Their capacities, especially pointed out in the field of collaborative work, could improve the quality of the work of interdepartmental commissions. It can be concluded that inclusion of special educators in these commissions as permanent members will contribute to holistic approach to the child/student, as well as to cooperation between different sectors.

Key words: interdepartmental commissions, special educators

PRAVNI OKVIR OBRAZOVANJA I VASPITANJA DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU U REPUBLICI SRBIJI (ANALIZA, KRITICKI OKVIR, PREDLOZI ZA POBOLJŠANJE)

LEGAL FRAMEWORK OF EDUCATION OF CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DISABILITIES IN THE REPUBLIC OF SERBIA (ANALYSIS, A CRITICAL FRAME, SUGGESTIONS FOR IMPROVEMENT)

Slobodan R. Martinović,

Osnovna škola „Dule Karaklajić“, Lazarevac,

Univerzitetu Singidunum, Poslovni fakultet u Valjevu, Republika Srbija

SAŽETAK

Od domaćih pravnih propisa koji čine pravni okvir u kojem se ostvaruje obrazovanje i vaspitanje dece sa smetnjama u razvoju u našem obrazovno-vaspitnom sistemu najvažniji su Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, posebni prosvetni zakoni i pravilnici koji razrađuju zakonske odredbe. Ovaj pravni okvir autor je analizovao de lege lata i de lege ferenda.

Analiza je pokazala da zakonske i podzakonske akte koji uređuju obrazovanje i vaspitanje dece sa smetnjama u razvoju karakterišu, najpre, teški sadržinski nedostaci. Oni se sastoje, pre svega, u:

- 1) tretiranju dece sa smetnjama u razvoju kao homogene populacije koja je sva pogodna na potpunu inkluziju, bez posvećivanja pažnje delimičnoj inkluziji i posebnosti naročito dece sa mentalnom retardacijom;
- 2) marginalizovanju uloge defektologa u inkluziji i inače kada je u pitanju rad s decom sa smetnjama u razvoju;
- 3) uslovljavanje pokretanja postupka za procenu deteta i pružanje dodatne podrške saglasnošću roditelja;
- 4) davanju neopravdano velike uloge u interesornoj komisiji stručnjacima čija profesija ne omogućava kompetentno odlučivanje o najboljem obrazovnom modelu za dete (pedijatar, socijalni radnik).

Pored sadržinskih nedostataka, pravni okvir obrazovanja i vaspitanja dece sa smetnjama u razvoju karakteriše i izuzetno loša pravna tehnika.

Da bi obrazovanje i vaspitanje dece sa smetnjama u razvoju, u našim uslovima bilo sprovedeno u najboljem interesu deteta, neophodno je promeniti njegov pravni okvir tako:

- 1) što će se uvažiti posebnosti dece s obzirom na vrstu i stepen njihovih smetnji, osobito dece s mentalnom retardacijom, za koju je moguća samo delimična inkluzija;

2) što će se defektologu, kao stručnjaku koji najviše zna o deci sa smetnjama u razvoju, obezbediti ključno mesto u postupku utvrđivanja najboljeg obrazovnog modela za dete sa smetnjama u razvoju (status stalnog člana u interresornoj komisiji, u timu za inkluzivno obrazovanje itd);

3) što će se inkluzija, tamo gde je moguća, sprovoditi samo uz podršku i nadzor defektologa (defektolog kao stručni saradnik u ustanovi i kao pružalac dodatne podrške deci u drugoj ustanovi);

4) što će interresorne komisije donositi rešenja (kao upravni akt) po kojem će roditelj biti dužan da postupi.

Ključne reči: zakon, inkluzija, defektolog, smetnje u razvoju, dodatna podrška

ABSTRACT

Domestic legal regulations that constitute the legal framework of the education of children with developmental disabilities in our educational system consists of the Foundations of Educational System Act, the special educational legal acts and by-laws. The author analyzed this legal framework de lege lata and de lege ferenda.

The analysis showed that the laws and by-laws that regulate the education of children with developmental disabilities characterized, first, severe substantial deficiencies. They consist primarily in:

1) the treatment of children with disabilities as a homogeneous population that was all suited to full inclusion, without paying attention to the partial inclusion and special features especially for children with mental retardation;

2) the marginalization of the role of special education teachers in inclusion and otherwise when it comes to working with children with disabilities;

3) conditioning of the procedure for the assessment of the child and of the additional support to the consent of the parents;

4) giving unjustifiably large role in the intersectoral commission to experts whose profession does not allow them to make a right decision about the best educational model for the child (pediatrician, social worker). In addition to deficiencies in substance, the legal framework is characterized by extremely poor legal technique.

In our conditions, in order to improve the education of children with developmental disabilities (in the best interests of the child), it is necessary to change its legal framework as follows:

1) to take into account the specificities of children with regard to the type and extent of their disabilities, particularly of children with mental retardation, in which is possible only partial inclusion;

2) to provide a key place in the process of determining the best educational model for children with disabilities to the expert for special education, as expert who knows the most about children with disabilities (permanent member status in the intersectoral commission, in a team for inclusive education, etc.);

3) to implement the inclusion (where possible), only with the

support and supervision of special education teachers (special education teacher as an expert in institutions);

4) to make an administrative act about the best model of the education for children with disabilities, in which parents will be required to act.

Keywords: law, inclusion, special education, developmental disabilities, additional support

DEINSTITUCIONALIZACIJA U SOCIJALNOJ ZAŠTITI

DE-INSTITUTIONALIZATION IN SOCIAL CARE

Zoran Arbutina, Ana Vila,

Dom "Veternik", Veternik

SAŽETEK

Širom Evrope, više od milion osoba žive u posebnim ustanovama za smeštaj.

Kritika institucionalnog staranja koju zastupa Evropska unija je da sistem zasnovan samo na institucionalnom smeštaju ne može obezbediti usluge koje su orijentisane na korisnika, kao ni podršku koja je potrebna za postizanje inkluzije. Posledica ovih shvatanja je da su mnoge zemlje, uključujući i Republiku Srbiju, otpočele proces transformacije pružanja usluge brige i podrške osobama sa invaliditetom - od smeštaja u specijalizovane ustanove prema pružanju podrške u porodici i zajednici. Ključni izazov je da se osigura da ovaj proces bude sproveden na način kojim se uvažavaju prava korisnika, smanjuje rizik od štete i obezbeđuju pozitivni ishodi za sve uključene pojedince. Ekspertska grupa E.U. je kroz smernice definisala korake na novom putu za zemlje članice unije. Očekivani problemi ne trebaju da budu razlog za odustajanja od napretka ali nalažu razumno postupanje i pažljivu pripremu svakog sledećeg koraka.

Nastojanja da idemo u korak sa idejama deinstitucionalizacije su otvorila i niz dilema.

Uvođenjem standarda i obaveze licenciranja za ustanove i radnike došli smo u situaciju u kojoj sa jedne strane imamo ideju potpune eliminacije institucionalnog smeštaja i sa druge obavezu velikih investicija u ustanove radi prilagođavanja smeštajnih kapaciteta minimalnim standardima.

U ustanovama postoji mogućnost stručnog pristupa sa većim mogućnostima rane intervencije. Česta je mogućnost da prisutstvo ometenog deteta može da doprinose razbijanju porodice i zanemarivanju potreba drugog deteta. Rezultati istraživanja uticaja ometenog deteta na porodicu ukazuju da je taj uticaj potencijalno negativan. Česta je pojava prezaštićenosti, konfuznosti u postupcima i zahtevima. Iz toga proizilazi opasnost da se ustanove u procesu transformacije pretvoreu u depoe za odlaganje propalih pokušaja roditeljstva i hraniteljstva kada korisnici razviju neprihvatljivo ponašanje do te mere da roditelji insistiraju na smeštaju u ustanovu.

Ključne reči: deinstitucionalizacija, smernice, dileme, smeštaj

ABSTRACT

Across Europe, more than a million people live in special institutions for accommodation.

The critique of institutional care represented by the European Union is that a system based only on institutional care cannot provide services that are oriented to the user, as well as the support needed to achieve inclusion. The consequence of these attitudes is that many countries, including the Republic of Serbia, started the process of transformation of service care and support to people with disabilities - from accommodation to specialized institutions towards supporting the family and community. The key challenge is to ensure that this process be conducted in a manner that respected the rights of users, reduces the risk of damage and provide positive outcomes for all involved individuals. European Expert Group through the common European guidelines on the transition from institutional to community-based care defined steps on a new path for the EU member states. Expected problems do not need to be a reason for giving up on progress but require reasonable treatment and careful preparation of each next step.

Efforts to keep pace with the ideas of de-institutionalization open a number of dilemmas.

The introduction of standards and licensing obligations for facilities and workers, we came into a situation where on one hand we have the idea of complete elimination of institutional accommodation and on the other obligation large investments in institutions in order to adapt accommodation capacities to minimum standards.

In the institutions there is a possibility of professional approach with greater opportunities for early intervention. The possibility that the presence of a distracted child may contribute to breaking the family and neglect the needs of other child is very often. Results of some research indicate that the influence of child with mental health problems to his family are potentially negative. Very often parents react overprotective, or with confusion in procedures and requirements. This implies a risk that the institutions in the process of transformation turn into depots for disposal of failed attempts at parenting and foster care when such users develop unacceptable behavior to the level that parents insist on placement in an institution.

Key words: deinstitutionalization, guidelines, dilemmas, accommodation

**USMENA IZLAGANJA/
ORAL PRESENTATIONS**

TEMA 1 / THEME 1

**TEHNIKE PROCENE U AKTUELNOJ
DEFEKTOLOSKOJ PRAKSI/**

**ASSESSMENT TECHNIQUES IN ACTUAL
DEFECTOLOGICAL PRACTICE**

SPOSOBNOSTI GRUBE MOTORIKE DECE SA ARTIKULACIJSKIM POREMEĆAJIMA

MOTOR ABILITIES OF CHILDREN WITH ARTICULATION DISORDERS

Lejla Junuzović-Žunić, Silva Banović, Vesna Bratovčić

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Univerzitet u Tuzli, Tuzla, Bosna i Hercegovina

SAŽETAK

Cilj ovog istraživanja je sticanje uvida u sposobnosti grube motorike kod dece sa poremećajima koji utiču na formu govornih glasova, odnosno artikulacijskim poremećajima i dece urednog govora. Uzorak ispitanika je činilo 32 dece sa artikulacionim poremećajima, oba pola, hronološke dobi od četiri do šest godina i kontrolna grupa ispitanika izjednačena po polu i dobi. Rezultati su pokazali da ispitanici sa artikulacionim poremećajima imaju uopšteno niži ukupni prosečni rezultat koeficijenta motorike na svim uzrastima u odnosu na ispitanike urednog govornog razvoja. Zanimljivo je da su najbolje rezultate prilikom procene motoričkih sposobnosti ostvarili ispitanici urednog govora, uzrasta četiri godine, dok su najniži koeficijent motorike imali najstariji ispitanici sa artikulacionim poremećajima, ali i oni urednog govornog razvoja.

Ključne riječi: artikulacijski poremećaji, motoričke sposobnosti

ABSTRACT

The goal of this research is gaining additional insight into the capabilities of gross motor abilities in children with disorders that affect the form of speech sounds, apropos articulation disorders and in children with normal development. The sample of subjects consisted of 32 children with articulation disorders, of both sexes, aged between four and six, and of the control group, match by the same parameters. The results show that the subjects with articulation disorders generally tend to have a lower total motor coefficient in all age groups in relate to subjects with normal articulation. Interesting is that the best results during examination of motor abilities was achieved by the subjects with normal speech performance, age four, while the lowest score of motor coefficient was achieved by the oldest subjects with articulation disorders, but without articulation disorder too.

Key words: articulation disorders, motor abilities

TRANSITION ISSUES OF YOUTH WITH VISUAL IMPAIRMENTS

Ingrid Žolgar¹, Eva Škrlec², Sara Češarek², Damjana Kogovšek¹

¹ University of Ljubljana, Faculty of education, Department of Special Education and Rehabilitation

² Student of second cycle master study programme at University of Ljubljana, Faculty of education, Department of Special Education and Rehabilitation

Traditionally, the concept of transition refers to the period of transition from school to the labour market, but the transition does not only refer to that period. It covers any significant change in one's life: it is the period between the known and the unknown, coping with change and constantly adapting to different circumstances, situations. These periods bring new roles, tasks and responsibilities, requiring additional time and careful planning. For youth and young adults with visual impairments, these changes bring more challenges, and can be a complicated and frustrating experience. Without adequate preparation for adult roles they may face serious difficulties in achieving success and independence.

The paper presents the results of research, in which we determined what knowledge and skills young people with visual impairments studying in the Institute for blind and visually impaired in Ljubljana, still need for an independent life and to facilitate the transition to work. To verify our goals we used a rating scale which identifies strengths and weaknesses of students in areas critical to the transition from school to work and adult life. This instrument can be used as a framework for acquiring more detailed assessment information. It is composed of three parts: areas of expended core curriculum (leisure and recreational activities, social skills, problem solving and self-advocacy, compensatory skills, O&M, activities of daily living as well as the use of assistive and communication technology); content related to vocational guidance (careers and sources of information, perception of their own abilities and self-awareness, autonomy, skills related to employment, finding and maintaining employment); real life experience.

The most important outcomes of the study were identifying transition preferences, interests, strengths, and needs; developing necessary plans; and acting on goals. More we know about competencies of students, the more likely we are to increase their success.

Keywords: youth with visual impairments, transition, competencies

MANUELNE SPOSOBNOSTI KOD OSOBA SA VIŠETRUKOM OMETENOŠĆU

MANUAL SKILLS OF PERSONS WITH MULTIPLE DISABILITIES

Suzana Kulić¹, Nina Stojanović¹, Sanela Slavković^{2,3}

¹Student Medicinskog fakulteta, Univerzitet u Novom Sadu

²Medicinski Fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

³Dom "Veternik, Veternik

SAŽETAK

Performanse u mnogim aktivnostima dnevnog života zahtevaju fine motorne sposobnosti, stoga se važnost pridaje procenjivanju ograničenja koje osobe sa višestrukom ometenošću imaju pri izvođenju ovih aktivnosti.

Cilj istraživanja jeste utvrđivanje manuelnih sposobnosti osoba sa višestrukom ometenošću i provera mogućnosti upotrebe dva merna instrumenta koja do sada nisu bila korišćena u svakodnevnoj praksi.

Istraživanje je sprovedeno na uzorku od 50 ispitanika sa višestrukom ometenošću koji su smešteni u Domu "Veternik". Za procenu manuelnih sposobnosti su korišćena Box and Blocks test i Nine Hole Peg Test, a važni podaci o ispitanicima su dobijeni korišćenjem za ove potrebe konstruisanog Opšteg upitnika.

Prosečni skorovi na testu Box and Blocks i Nine Hole Peg test su značajno niži u odnosu na norme. Postoji statistički značajan uticaj pojedinih komponenti somatskog statusa gornjih ekstremiteta na skorove Box and Blocks i Nine Hole Peg testa. Najizraženiji je uticaj komponente lakat gde su rezultati bolji ukoliko ne postoji ograničenje u izvođenju pokreta fleksije, supinacije ili su prisutna blaga ograničenja u izvođenju navedenih pokreta.

Manuelne sposobnosti mogu biti merene sa nekoliko validnih instrumenta, jer svaki instrument pojedinačno meri različite aspekte uni ili bimanuelnih aktivnosti. Uspešnost na testovima manuelne spretnosti uslovljena je funkcionalnim sposobnostima, što obavezuje na odabir testove koji se koriste u proceni sposobnosti gornjih ekstremiteta. Primena Box and Blocks testa ima izvesne prednosti kao što su lakoća obezbeđivanja testovnog materijala, može se primenjivati bez obzira na vrste i stepene zastupljenih ometenosti ispitanika.

Ključne reči: višestruka ometenost, manuelne sposobnosti, Nine Hole Peg Test, Box and Blocs test.

ABSTRACT

Performance in many activities of daily life require fine motor skills, therefore the importance is given to assessing the limitations that people with multiple disabilities have when performing these activities.

The aim of the research is to determine the manual skills of people with multiple disabilities and to check the possibility of using two measuring instruments that have not been used yet in daily practice.

The research was conducted on sample of 50 respondents with multiple disabilities who are placed in the Home "Veternik". To assess manual abilities Box and Blocks test and Nine Hole Peg Test were used and important data on the respondents were obtained by using the General questionnaire constructed for this purpose.

Average scores on the test Box and Blocks and Nine Hole peg test were significantly lower than the norm. There was a statistically significant effect of individual components of the somatic status of the upper extremity in scores Box and Blocks and Nine Hole Peg test. The most obvious was the effect of the component elbow where results were better if there are no limitations in performing movements of flexion, supination or there are slight limitations in performing the above movements.

Manual skills can be measured with several valid instruments, because every instrument measures individually different aspects of uni or bimanual activities. Performance on tests of manual dexterity is conditioned by the functional abilities, which obliges to the selection of tests that are used to assess the ability of the upper extremities. Application of Box and Blocks test has certain advantages such as the ease of providing test materials; it can be applied regardless of the types and degrees of disabilities in respondents.

Key words: people with multiple disabilities, manual skills, Nine Hole Peg Test, Box and Blocks Test

UČESTALOST DEFORMITETA TELA I KONGENITALNIH MALFORMACIJA U KAVADARCIMA U PERIODU 2013-2014

PREVALENCE OF BODY DEFORMITIES AND CONGENITAL MALFORMATIONS IN KAVADARCI FOR THE PERIOD OF 2013 – 2014

Violeta Dzidrova, Gordana Panova,

Faculty of Medical Sciences, University "Goce Delcev" – Stip, R. Macedonia

SAŽETAK

Uvod: Danas smo svedoci povećanog procenta ljudi sa distorzijama kičme i nepravilnim držanjem tela.

Cilj: Utvrditi stopu incidencije osoba sa anomalijama i deformitetima tela u Kavadrcima, R. Makedonija, u periodu od 2013 do 2014. godine, registrovati i analizirati karakteristike mladih sa anomalijama i telesnim deformitetima prema polu i starosti.

Materijal i metode: Podaci o mladima sa distorzijama kičme i nepravilnim držanjem su preuzeti iz registra Opšte bolnice u Kavadarcima. Rezultati: Prema anketi u periodu od 2013. do 2014. godine u Kavadarcima je registrovano 312 pacijenata starosti od 2 meseca do 75 godina sa raznim fizičkim deformitetima. Većina pacijenata ima urođenu deformaciju stopala (212), dok sindrom distorzije kičme, Daunov sindrom i loše držanje tela, imaju sve veću tendenciju.

Zaključak: Distorzije kičme i loše držanje tela su problem socijalnog zdravlje u Republici Makedoniji.

Ključne reči: distorzije kičme, malformacije stopala, anomalija i deformiteta tela

ABSTRACT

Background: Today we are witnessing the increased percentage of people with spine distortion and bad posture.

Aim: To determine the incidence rate, people with anomalies and body deformities in Kavadarci, R. Macedonia in the period from 2013 to 2014, to register and analyze the characteristics of the young with anomalies and body deformities according to gender and age.

Materials and methods: The data about the young with spine distortion and bad posture were taken from the register of Kavadarci general hospital.

Results: According to the survey in the period from 2013 to 2014 in Kavadarci are registered 312 patients between the ages 2 months to 75 years old with various physical deformities. Most patients have a congenital malformation of foot 212, whereas among Down's syndrome

2. Spine distortion and bad posture has an increasing tendency.

Conclusion: Spine distortion and bad posture are a social health problem in Republic of Macedonia.

Key words: spine distortion, malformation of foot, anomalies and body deformities

RAŃA PROCENA I TRETMAN DEŃETA SA MEŠOVITIM RAZVOJNIM POREMEĆAJEM I SUMNJOM NA AUTIZAM – PRIKAZ SLUČAJA

Marina Janković-Nikolić

Student master studija Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu

Cilj rada je prikaz procene i tretmana devojčice sa mešovitim razvojnim poremećajem. Na početku procene devojčica, stara 22 meseca, ispoljavala je najizraženije teškoće u oblasti govorno-jezičkog razvoja i određene simptome autističkog spektra poremećaja (ASP). Procena ranih simptoma ASP započeta je primenom originalne i modifikovane verzije Čekliste za autizam kod male dece (Checklist for Autism in Toddlers (CHAT) i Modified Checklist for Autism in Toddlers (M-CHAT)). Pomenute čekliste predstavljaju skrining instrumente namenjene za procenu dece od 18.-og do 30.-og meseca i nisu dovoljne za postavljanje dijagnoze, već samo izdvajaju decu koja su pod rizikom i koju treba uputiti na detaljniju procenu. Prema ovim instrumentima devojčica je prilikom početne procene spadala u grupu sa visokim rizikom od pojave ASP, pokazujući izražene teškoće u oblasti zajedničke pažnje. U ovom radu dat je poseban osvrt na procenu kvaliteta i kvantiteta kontakata očima ostvarenih u različitim kontekstima. Tretman je sproveden tri puta nedeljno u trajanju od pola sata i počivao je na principima primenjene bihejvioralne analize i razvojnim miljkazima. U radu su posebno opisani postupci koji su imali za cilj da povećaju devojčicinu usmerenost na ljudsko lice i poboljšaju kontakt očima i zajedničku pažnju. Nakon dva meseca tretmana, učestalost i dužina kontakata očima značajno su se povećali, posebno kada su posmatrani spontani kontakti očima i kontakti tokom igara skrivalica, najmanje promene uočene su u kontaktima očima ostvarenim nakon dozivanja po imenu. Ponovna primena CHAT-a i M-CHAT-a pokazala je da se broj ranih simptoma ASP značajno smanjio, tako da prema CHAT-u devojčica više ne spada u visokorizičnu grupu. Na osnovu detaljne procene i praćenja tokom dva meseca, može se reći da su devojčicini rezultati na pomenutim skrining instrumentima najverovatnije lažno pozitivni, što se prema nalazima u literaturi ponekad dešava, kod dece koja kasne u govorno-jezičkom razvoju. U zaključku je naglašen značaj primene različitih metoda procene zasnovanih na kvantitativnim i kvalitativnim podacima, kao i sprovedenje rane intervencije i sa decom koja nemaju postavljenu dijagnozu, ali spadaju u rizičnu grupu.

Ključne reči: rana detekcija, rana intervencija, mešoviti razvojni poremećaj, autistički spektar poremećaja

PROCENA FUNKCIJE ŠKOLE ZA DECU SA INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA

EVALUATION FUNCTIONS SCHOOL FOR CHILDREN WITH INTELLECTUAL DISABILITIES

Medina Vantić-Tanjčić¹, Amela Čamdžić²

¹Univerzitet u Tuzli Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Tuzla, Bosna i Hercegovina

²JUOŠ“Hasan Kikić“ Gračanica, Bosna i Hercegovina

SAŽETAK

Školsko okruženje je izvor raznovrsnih oblika interakcija koje su dalje izvor niza različitih dečijih iskustava. Škola je, prema tome, “drugo” prirodno okruženje u kojem dete obavlja različite aktivnosti, kao što je igranje, učenje, druženje s vršnjacima, učenje komunikaciji s autoritetom koji mu nije roditelj. Osnovne škole su najmasovniji i najorganizovaniji oblik vaspitanja i obrazovanja. Osnovno školovanje učenika s lakšim teškoćama u razvoju provodi se u osnovnoj školi uz primenu individualnih i individualiziranih postupaka i produženih stručnih - rehabilitacijskih postupaka. Za učenike s većim teškoćama u razvoju, odgoj i osnovno školovanje obavlja se u posebnim ustanovama vaspitanja, obrazovanja, osposobljavanja i rehabilitacije prema posebnim planovima i programima rada za decu - učenike s većim teškoćama u razvoju. U određivanju oblika školovanja odlučujuće su učenikove intelektualne sposobnosti i mogućnosti. Cilj istraživanja je ispitati da li postoje razlike u funkcionisanju učenika sa intelektualnim teškoćama školovanih u uslovima inkluzivnog i segregacijskog sistema školovanja, te utvrditi nivo razlika. U istraživačku studiju uključeno je ukupno 61 ispitanik. Analiza područja sudelovanja učenika sa intelektualnim teškoćama školovanih u uslovima inkluzivnog i segregacijskog sistema obrazovanja, merenog na skali „participation“ (regularna i specijalna učionica), provedena je t-testom nezavisnih uzoraka. Svrha analize je utvrditi prosečni nivo funkcionisanja učenika u pogledu njihovog sudelovanja a između različitog sistema obrazovanja, te dokazati da li postoje statistički signifikantne prosečne razlike između testiranih grupa.

Ključne reči: škola, deca, intelektualne teškoće

ABSTRACT

The school environment is a source of various types of interactions that are still a source of a variety of children's experiences. The school is, therefore, the “other” natural environment in which a child performs a variety of activities, such as playing, learning, socializing with peers, learning communication with authority that he is not the father. Elementary

schools are the most massive and most organized form of education. Primary education students with mild disabilities is carried out in a primary school with the application of individual and individualized procedures and prolonged professional - rehabilitation procedures. For students with severe developmental disabilities, education and an education in special institutions of education, training and rehabilitation to special plans and work programs for children - children with severe developmental disabilities. In determining the forms of education are crucial student's intellectual abilities and capabilities. The aim of the research is to examine whether there are differences in the functioning of students with intellectual, difficulties in terms of inclusive education system and segregation, and to determine the level of difference. The research study included a total of 61 subjects. Analysis of the areas of participation of students with disabilities educated in terms of inclusive education system and segregation, measured on a scale "participation" (regular and special classrooms), was performed by t-test for independent samples. The purpose of the analysis is to determine the average level of functioning of students in terms of their participation and between different education systems, and to prove whether there is a statistically significant mean differences between the tested groups.

Keywords: school, children, intellectual disability

ODNOS SOCIJALNIH VEŠTINA I AGRESIJE KOD ADOLESCENATA SA LAKOM INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU

Magdalena Đorđević

Osnovna i srednja škola „9. maj“, Zrenjanin

Cilj: Istraživanje je sprovedeno s namerom da sagleda odnos socijalnih veština i različitih načina ispoljavanja agresije kod adolescenata sa LIO, utvrdi profil socijalnih veština sagledanih kroz kooperativnost, asertivnost, samokontrolu i empatiju. Osim toga, ovo istraživanje treba i da ustanovi učestalost ispoljavanja agresivnih ponašanja, posmatranih kroz fizičku i verbalnu agresiju, buling, neprijateljstvo i prikrivenu agresiju, kao i reaktivnu i proaktivnu agresiju kod ove populacije.

Metod: U istraživanju je učestvovalo ukupno 80 ispitanika. Uzorak su činili učenici sa LIO sa teritorije Beograda, Šapca i Zrenjanina. Instrumenti koji su korišćeni u istraživanju su: Skala za procenu neprijateljstva i agresije–reaktivne/proaktivne (Children’s Scale of Hostility and Aggression: Reactive/Proactive – C–SHARP) i Skala za procenu socijalnih veština (Social Skills Rating System – SSRS).

Rezultati: Dobijeni rezultati pokazuju da učenici ocenjuju svoje socijalne veštine iznad proseka, za razliku od nastavnika koji ih ocenjuju kao ispod prosečne. Kod svih dimenzija učestalosti agresivnih ponašanja na Skali za procenu neprijateljstva i agresije u ispitanom uzorku, oblici agresivnosti su nisko izraženi. Dobijene su statistički značajne korelacije samo između samokontrole, sa jedne strane i učestalosti svih tipova agresivnosti, osim fizičke agresivnosti, sa druge strane.

Zaključak: Generalno, može se reći da rezultati ovog istraživanja potvrđuju da je veoma važno prepoznati deficite u socijalnim veštinama i prisustvo agresivnog ponašanja u različitim formama, jer se oni mogu negativno odraziti na socijalna i akademska postignuća, mogu povećati rizik od odbacivanja od strane vršnjaka, a povezani su sa pojavom psihijatrijskih poteškoća i povećavaju rizik od ispoljavanja kriminalnog ponašanja.

Ključne reči: socijalne veštine, agresija, laka intelektualna ometenost

ANGAŽOVANJE DEFEKTOLOGA U RADU INTERRESORNE KOMISIJE GRADA SOMBORA

Rade Damjanović¹, Marinela Šćepanović², Dejan Đorđić¹

¹Univerzitet u Novom Sadu, Pedagoški fakultet Sombor, Srbija

²Društvo defektologa Vojvodine, Novi Sad, Srbija

Rad Interresorne komisije (IRK) se sastoji u organizovanom i sistematskom prikupljanju podataka o detetu koje se zasniva na individualizovanom pristupu, pri čemu se nastoji da se pruži kompletna slika o detetu i njegovom okruženju, snagama i poteškoćama, a konačni rezultat rada IRK jeste individualni plan podrške. IRK ima tri stalna i dva povremena člana. Povremeni članovi se određuju za svako dete pojedinačno. To su stručnjaci koji dobro poznaju dete, te igraju veoma važnu ulogu u procesu procene, jer treba da omoguće da dete bude sagledano u okviru različitih životnih situacija.

Cilj rada jeste da se utvrdi da li i u kom broju se defektolozi angažuju kao povremeni članovi u radu IRK Grada Sombora. Korišćena je deskriptivna metoda i tehnika proučavanja dokumentacije. Analizirano je ukupno 213 mišljenja IRK Grada Sombora (donetih u periodu april 2011 - februar 2015).

Od ukupnog broja procena (213) koje je IRK Grada Sombora obavila od početka svoga rada, defektolozi su bili uključeni kao povremeni članovi u 120 postupaka procene (što je nešto više od 50% ukupnog broja postupaka procene IRK). Od toga, u 72 postupka procene je učestvovao po jedan defektolog kao povremeni član, a u 48 postupaka procene su učestvovala po dva defektologa u svojstvu povremenih članova. Ukupno, do sada su u 213 postupaka procene IRK, defektolozi bili angažovani 168 puta. Prema profilima, najčešće su do sada bili angažovani oligofrenolozi (95 puta), potom logopedi (27), somatopedi (17), specijalni pedagozi (15), surdolozi (13), te tiflolozi (3).

Navedeni rezultati jasno upućuju na to da defektolozi imaju značajnu ulogu u radu IRK Grada Sombora, te da se njihovo stručno mišljenje i predlozi u vezi sa vidovima podrške koja je neophodna konkretnom detetu uvažavaju i prihvataju kao deo individualnih planova podrške koje IRK predlaže na kraju svakog postupka procene.

Ključne reči: defektolog, Interresorna komisija

TEMA 2 / THEMA 2

**TEHNIKE TRĚTMANA U AKTUELNOJ
DEFEKTOLOŠKOJ PRAKSI/**

**TECHNIQUES OF TREATMENT IN ACTUAL
DEFECTOLOGICAL PRACTICE**

ZNAČAJ RANE STIMULACIJE KOD DECE ČIJI SU RODITELJI OSOBE SA INVALIDITETOM

Snežana Maravić, Vesna Gavrić, Milana Kosanović, Aneta Peša

Udruženje za podršku osobama sa psihofizičkim smetnjama „ZaJedno“ Grada Subotice

Roditelji vrše ranu stimulaciju svog deteta od prvog dana njegovog života, spontano i intuitivno odgovaraju na njegove potrebe, stimulišući sva njegova čula. Kada zdravi roditelji dobiju dete sa smetnjama u razvoju, postoje službe u sistemu koje vrše savetodavni i (re)habilitacioni rad, kako sa detetom, tako i sa roditeljima. Međutim, šta se dešava kada roditelji koji imaju neku vrstu invaliditeta dobiju potpuno zdravo dete?

Cilj rada je prikaz slučaja devojčice stare 10 meseci čija oba roditelja imaju oštećenje sluha i koji međusobno komuniciraju isključivo znakovnim jezikom. Iako rođena potpuno zdrava, izostanak verbalne komunikacije i adekvatne stimulacije u prvim mesecima života odrazio se na njen celokupni psihomotorni razvoj, koji je ispod očekivanog za uzrast. Kako Udruženje “ZaJedno” u okviru Biblioteke igračaka i igraonice “Abrakadabra”, svakodnevno realizuje programske aktivnosti stimulative za decu na ranom uzrastu, koje kreiraju i sprovode stručnjaci različitih profila (defektolozi, vaspitači...), preporuka Razvojnog savetovališta je bila da se roditelji i devojčica uključe u te aktivnosti, dok oni imaju mogućnost da im obezbede kontrolu i praćenje na tromesečnom nivou. Zahvaljujući trenutnoj strukturi saradnika koji su aktivni u okviru Udruženja, izvršena je procena psihomotornog razvoja i otpočet je program stimulacije deteta, dok je sa roditeljima sproveden savetodavni rad.

Rana stimulacija dece čiji su roditelji osobe sa invaliditetom treba da počne posredno, radom sa roditeljima i pre nego što se deca rode. Važno obezbediti roditeljima dodatni savetodavno-instruktivni rad i podršku kroz sistemsko rešenje ili makar veću povezanost postojećih struktura i sistema. Rana stimulacija dece, koju pruža Udruženje može biti podrška sistemu, ali ne i jedino ili sistemsko rešenje.

Ključne reči: rana stimulacija, dete sa oštećenjem sluha

PODRŠKA U REDOVNOM VRTIĆU – UGAO DEFEKTOLOGA

Senka Čiča

Osnovna i srednja škola "9. maj", Zrenjanin

Značaj rane intervencije kod dece koja spadaju u riziko grupu za nastanak razvojnih poremećaja uočio je neophodnost defektološke podrške, unutar redovnih vrtića.

Kao defektolozi uključeni u sistem pružanja podrške, smatramo da je prikaz iskustva na ovom planu rada značajan u građenju temelja i učvršćivanju defektološke prakse u redovnim ustanovama.

Kroz rad su prikazani: jednogodišnji pristup u dva redovna vrtića po kvartalima; faktori koji su doprineli uključivanju defektologa u sistem podrške deci sa posebnim potrebama; vidovi saradnje sa vaspitačima, roditeljima i stručnim saradnicima; planovi za dalji rad i problemi na koje defektolog u radu nailazi.

Nepostojanje jednoobraznog plana i pristupa u procesu pružanja podrške deci sa posebnim potrebama, otvara prostor za profesionalnu integraciju defektologa u šire društvo i redovan sistem vaspitanja i obrazovanja, pa tako svako iskustvo može doprineti kreiranju boljeg, istovetnijeg pristupa u radu sa kolegama iz redovnih ustanova.

Ključne reči: podrška, redovan vrtić, saradnja, defektolog.

FLOORTIME U TRETMANU AUTIZMA

FLOORTIME IN TREATMENT OF AUTISM

Zlatko Bukvić

Centar za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar, Varaždin, Republika Hrvatska

SAŽETAK

Autizam pripada u poremećaje autističnog spektra za koje su specifične teškoće u komunikaciji, kvaliteti interakcija sa okolinom i ponavljajući obrasci ponašanja. Deca s autizmom pokazuju neprimerena ponašanja u općem funkcionisanju, a teško se adaptiraju na zahteve okruženja i promene rutine. Terapijske metode koje se primenjuju imaju mnoge zajedničke osobine, a neke naglašavaju usvajanje veština, memorisanje, razlikovanje, selekciju, pismenost. Terapijski metoda usmeren na modifikovanje ponašanja prolazi mnoge izmene i primenjuju se tehnike i programi usmereni na emotivni razvoj. Moderan pristup terapije autizma je FloorTime razvijen u Americi od dečjeg psihijatra, a koristi se u mnogim zapadnim i evropskim zemljama. Istraživanja inostranih autora pokazuju dobar utecaj ovog pristupa i terapije na razvoj komunikacije i opće funkcionisanje. Polazi od teorijske osnove da je igra prirodan način učenja i komunikacije, a pozitivna emotivna iskustva potiču svestrani razvoj dece.

Ključne reči: autizam, poremećaj autističnog spektra, FloorTime, komunikacija

ABSTRACT

Autism belongs in autistic spectrum disorders for which are specific difficulties in communication, the quality of interaction with the environment and repetitive behavior. Children with autism exhibit inappropriate behavior in the general functioning, and difficulties to adapt on the daily demands of the environment and changes in routines. Therapeutic methods which are used have many common characteristics, and some emphasize the adoption of skills, memorizing, differentiation, selection, literacy. Therapeutic methods whom are used for modifying behavior goes through many changes and apply techniques and programs focused on emotional development. Modern approach to treatment of autism is FloorTime, developed in America from child and adolescent psychiatrist, and is used in many Western and European countries. Researches of foreign authors show good impact to this approach and therapy on the development of communication and general functioning. It starts with the theoretical foundations that the play is a natural way of learning and communication, so the positive emotional experiences encourage all aspects of children development.

Keywords: autism, autism spectrum disorder, FloorTime, communication

EVALUACIJA NAPRETKA DECE SA RAZVOJNIM SMETNJAMA TOKOM TRETMANA

Ana Radojković, Tamara Ratković, Nataša Ljubomirović

Institut za mentalno zdravlje, Beograd

U traganju za poboljšanjem načina života dece sa razvojnim smetnjama, treba voditi računa o detetovim sposobnostima i mogućnostima.

Rad ima za cilj da prikaže način rada i praćenja dece sa razvojnim smetnjama tokom boravka na Kliničkom odeljenju za decu i adolescente Instituta za mentalno zdravlje.

U metodologiji rada korišćen je list za individualno praćenje deteta koji je sastavio tim kliničkog odeljenja. List podrazumeva praćenje brojnih oblasti razvoja tokom dvonedeljnog boravka dece na odeljenju: organizovanost psihomotorike, lateralizovanost, praksiju, gnoziju, praktognoziju, saznavnu organizovanost, govor, čitanje i pisanje, ponašanje. List za individualno praćenje obuhvata dva segmenta, prvi koji obuhvata tretman defektologa u toku prepodneva i drugi koji obuhvata zadate aktivnosti roditelju za popodnevni rad. Veliku ulogu u samom procesu imaju i roditelji kojima se daju određene smernice za rad, jer je njihov rad i zalaganje od velikog značaja za napredovanje dece. Prati se i to koliko su roditelji spremni da sarađuju, da li obavljaju zadatke.

Pored individualnog tretmana deca su uključena i u grupni tretman, što je od velike važnosti za dijagnostiku opservacije interakcija, kao i za organizovanje tretmana.

Ključne reči: defektološki tretman, razvoj dece, praćenje

MODEL RADA U GRUPI DECE SA RAZLIČITIM SPOSOBNOSTIMA U OBLASTI AUGMENTATIVNE I ALTERNATIVNE KOMUNIKACIJE

A MODEL OF GROUP WORK WITH CHILDREN WITH MULTIPLE DISABILITIES IN THE FIELD OF AUGMENTATIVE AND ALTERNATIVE COMMUNICATION

Jelena Mazurkiević¹, Branka Pijanić²

¹Medicinski fakultet Novi Sad, Katedra za specijalnu rehabilitaciju i edukaciju, Novi Sad

²Škola za osnovno i srednje obrazovnje „Milan Petrović“ sa domom učenika, Novi Sad

APSTRAKT

S razvojem metoda za rad sa decom iz autističnog spektra u ponašanju razvile su se uspešne strategije koje se danas koriste i u drugim oblastima rada specijalne edukacije i rehabilitacije. Kod višestruko ometenih pacijenata, procesuiranje informacija se odvija sporije i teško je odrediti nivo razumevanja istih ako su govorno-jezičke sposobnosti oštećene. U tu svrhu se koriste vizuelne strategije koje osobama na tretmanu omogućavaju.

Za učenike sa oštećenjem vida se koriste adaptirane taktilno kinestetike strategije i modifikuju zahtevi u radu.

- Učenje novih veština
- Ovladavanje korišćenja vizuelnih strategija u dnevnim životnim veštinama
- Otklanjanje jezičkih barijera i modifikaciju okruženje kako bi se omogućilo maksimalno učenje.

Najznačajniji aspekti rada pomoću vizuelnih strategija u augmentativnoj i alternativnoj komunikaciji su očiglednost i permanentnost informacije, mogućnost anticipacije aktivnosti u radu, mogućnosti izbora u radu i miran prelazak s jedne aktivnosti na drugu.

Rad u oblasti augmentativne i alternativne komunikacije omogućava da se unapredi proces učenja, komunikacije i socijalizacije kod dece i odraslih osoba sa ograničenim govorno-jezičkim sposobnostima, dece i odraslih osoba sa problemima u ponašanju i svakako višestruko ometenih osoba.

Korišćenjem ilustracija omogućujemo detetu da se zadrži na informaciji koju treba da razume koliko želi i da se povremeno vrati i proveriti sadržaj informacije ako ga je zaboravio. Organizovanjem rada u grupi i sedenje dece u krugu podučava decu redosledu i orijentaciji u prostoru. Učenici razvijaju pažnju, svest o sebi i drugima, uče o razlikama i sličnostima, brojanje i prebrojavanje. Najvažnije je u radu je podsticanje motivacije, interakcije i razmena emocija u toku rada. Deca uče jedna

od drugih i putem imitacija postaju uspešni sa svakim ponavljanjem i učešćem. Ovakvim oblikom rada, učenici razvijaju samopouzdanje jer anticipiraju sadržaje rada i preuzimaju inicijativu u komunikaciji. Struktura i redosled aktivnosti pomažu učenicima sa višestrukom ometenošću i oštećenjem vida da nauče kontekst i učestvuju sa pozitivnim emocijama uz drugu decu u radu.

Ključne reči: Augmentativna i alternativna komunikacija, vizuelne strategije, grupni rad, učenje i učešće

ABSTRACT

Development of methods for working with children on the autistic spectrum disorders have assisted develop successful strategies that are now used in other spheres of special education and rehabilitation. When multiply disabled children and students, who have slower information processing it is difficult it is difficult to determine the level of understanding and because they have speaking disorders and their language skills are damaged. For this purpose, the use of visual strategies aid the treatment of individuals.

For the same purpose students with visual impairments can use tactile cards as adapted strategies and help modify the requirements in the daily work and activities.

- Learn new skills
- Mastering the use of visual strategies in daily living skills
- Eliminate language barriers and modifying the environment to allow for maximum learning

The most important aspect of work using visual strategies in augmentative and alternative communication are presence and permanence of information, the ability to work and anticipate activities, make choices in work and a peaceful transition from one activity to another.

Working in the field of augmentative and alternative communication makes it possible to improve the learning process, communication and socialization in children and adults with limited speech and language skills, children and adults with behavioral problems and of course multiply disabled persons.

Using illustrations enable children to retain the information needed to be understood and come back to check the content of the information periodically it is forgotten. Organizing group work and children sitting in the circle teaches children the order and orientation in space. Students develop attention, awareness of self and others, to learn about the differences and similarities, order-sequencing and counting. The most important thing is to work is to encourage motivation, interaction and exchange of emotions during activities. Children learn from each other through imitation and become successful with each repetition and participation. This form of work helps students develop self-confidence because they can anticipate the contents of work and take the initiative in communication. The structure and sequence of activities to help students

with multiple disabilities and visual impairment to learn the context and participate with positive emotions with other children in the group work.

Keywords: Augmentative and alternative communication, visual strategies, teamwork, learning and participation

TRETMAN I ZASTUPLJENOST AUTIZMA U ADOLESCENCIJI

TREATMENT AND REPRESENTATION OF AUTISM IN ADOLESCENT

Gordana Panova, Violeta Dzhidrova, Blagica Panova, Lence Nikolovska

Faculty of Medical Sciences, University „Goce Delcev“, Stip, Macedonia

SAŽETAK

Uvod: Autizam je poremećaj neurološkog razvoja, koji se odlikuje smanjenom sposobnošću socijalizacije i komunikacije i ograničenog i ponavljajućeg ponašanja. To je jedan od najtežih razvojnih poremećaja koji se javlja u detinjstvu ili na malo kasnijem periodu i ugrožava normalan razvoj deteta i njegovog prilagođavanja u socijalnom okruženju.

Cilj: Cilj je upoređivanje dve grupe osoba sa autizmom u detinjstvu i adolescenciji, uz pomoć popunjavanja upitnika, kako bi se potvrdile neke karakteristike adolescenata sa autizmom, neke koje se pojavljuju tokom adolescencije i druge koje se ne menjaju tokom adolescencije i ostaju tokom života, što je tipično za autizam.

Materijal i metode: kauzalni pristup, opisne tehnike analize: ankete, analiza dokumentacije (dosijea) evidencioni listovi, rehabilitacioni testovi za procenu telesne šeme i imitacije pokreta.

Rezultati su analizirani u dve grupe od po 30 učesnika; jedna grupa se sastoji od adolescenata uzrasta od 15 do 25 godina, dok se druga grupa sastoji od 30 ispitanika dečijeg uzrasta od 5 do 15 godina. Ukupno je obuhvaćeno 60 ispitanika. U obe grupe dominiraju muškarci, u Centru za decu u 63,3%, u Centru za mlade u 76,7% a na nivou ukupnih ispitanika ukupno 42 muška i 18 ženskih ispitanika.

Diskusija: Loši obrasci kod dece sa autizmom (80%) i adolescenata (76,7%) su obično u nalazima ispod očekivanja u pogledu njihovog kalendarskog uzrasta. Kod adolescenata sa autizmom često se pojavljuje smanjeno ili sekundarno raspoloženje u vezi rupe, dok su deca sa autizmom više uzbuđena i oduševljena nekim novim igrama ili aktivnostima u grupi, ili mnogo više u odnosu na uzrok i pojedinaca. Grupe sa autizmom u toku puberteta zahtevaju društvo. U Centru za decu verbalno komunicira 20% i 50% u Centru za adolescente, dok je neverbalna komunikacija prisutna u 80% dece i 20% adolescenata.

Zaključak: Autizam nije određena jednim simptomom, već karakterističnim tripletom simptoma: oštećenja u sposobnost socijalizacije, oštećenja u sposobnosti komunikacije i ograničena interesovanja i repetitivno ponašanje. Neke osobe sa autizmom su siročad i žive samostalno nakon sticanja zrelosti, iako su neki od njih postali uspešni. Razvijena je i kultura autizma, u okviru koje su neki u potrazi za njegovim

lekom, dok drugi veruju da autizam ne treba tretirati kao prekršaj, već da treba tolerisati takavve razlike.

Ključne reči: autizam, komunikacija, adolescencija

ABSTRACT

Introduction: Autism is a disorder of neurological development, which is characterized by a reduced ability of socialization and communication and restricted and repetitive behavior. It is one of the toughest development disorder that occurs in childhood or in a slightly later period and threatens the normal development of the person and his adaptation to the social environment.

Purpose: is by comparing the two groups of people with autism from childhood and adolescents, with the help of filling in a questionnaire, to confirm some characteristics of adolescents with autism, some that appear during adolescence and other non change during adolescence and remain life typical of autism.

Materials and methods: causal approach, descriptive analysis techniques: a survey, analysis of documentation (dossier) evident sheets, Rehabilitation tests to assess body pattern and imitation of movements. Results are analyzed in two groups of 30 participants and one group consists of adolescents aged 15 to 25 years, while the other group consists of 30 respondents also child aged 5 to 15 years. Total covered 60 subjects. In both groups dominated by males and the Center for Children and 63.3% in the Center for Youth 76.7% and total respondents were male while 42 female 18.

Discussion: Bad pattern in children with autism (80%) and adolescents (76.7%) is usually below expectations regarding their calendar age. In adolescents with autism usually appears reduced or secondary mood regarding the cause and the group, while children with autism are more excited and enthusiastic about some new games or activities in a group, or a lot more with respect to the cause and individuals. Groups with autism during puberty require company. The Centre for children verbally communicate 20% and 50% in the Center for adolescents, while nonverbal communication 80% of children and 20% of adolescents.

Conclusion: Autism is not determined by a single symptom, but with characteristic triplet of symptoms: impairment in the ability to socialize, impairment in the ability of communication and restricted interests and repetitive behavior. Some people with autism are orphaned and live independently after gaining maturity, although some of them become successful. Developed and culture of autism, within which some searching for a cure, while others believe it, that autism should not be treated as a violation, but to tolerate such a difference.

Keywords: autism, communication, adolescence.

PROGRAM POSPEŠIVANJA KOMUNIKATIVNIH SPOSOBNOSTI U CILJU POVEĆANJA INTEGRACIONOG POTENCIJALA

Danijela Martić, Petar Vladetić

Ustanova za decu i mlade „Sremčica“, Beograd

Konstantnim stručnim radom na procesu integracije i socijalne participacije naših korisnika u zajednici, razvili smo program osnaživanja socijalnih kompetencija i komunikativnih sposobnosti.

Program se sastoji od individualnog i grupnog rada logopeda i specijalnog pedagoga sa korisnicima ustanove za decu i mlade „Sremčica“. Tretman se realizuje sa 19 korisnika kod kojih je dijagnostikovana gnosogena patologija verbalne komunikacije i neophodan potencijal za dalje osamostaljivanje i društvenu integraciju. Kroz individualne logopedске tretmane uticalo se na redukovanje govorno-jezičkih poremećaja i poboljšanje komunikativne kompetencije, a grupni rad se realizovao kroz pet modula, igranja uloga putem komunikacionih interakcija, sa kojima se korisnici najčešće susreću u svakodnevnom životu. Individualni tretmani su realizovani jednom nedeljno, dok su se simulirane komunikacione interakcije sprovodile svakodnevno. Program inkorporiše principe akcionih istraživanja, modularnosti i princip usklađenosti sa savremenim tendencijama u defektološkom radu.

Pre realizacije programa izvršena je početna procena sposobnosti i potreba korisnika od strane psihologa, logopeda i specijalnog pedagoga, kako bi se naknadnim procenama stekao zaključak o efektivnosti programa. Programom je predviđeno da se svih pet modula igranja uloga provere u stvarnim životnim situacijama, prilikom čega će se meriti kvantitet i kvalitet dobijenih informacija, koji će biti izražen tabelarno za svaku konkretnu situaciju.

Namera nam je da nakon realizacije i evaluacije, shodno principu akcionih istraživanja, kroz timski rad, upotpunimo program, kako bi stalno išli u korak sa savremenim tendencijama i našim korisnicima dodatno pomogli u procesu osamostaljivanja i deinstitucionalizacije.

Ključne reči: govorna pragmatika, igranje uloga, integracija, program tretmana

TOALETNI TRENING DECE SA AUTIZMOM – PRIKAZ SLUČAJA

Magdalena Đorđević, Suzana Miletić

Osnovna i srednja škola „9. maj“, Zrenjanin

Trening upotrebe toaleta može predstavljati teškoću za decu sa autističnim spektrom poremećaja. Postoji puno razloga zbog kojih se dešava da je za ovaj trening potrebno dosta vremena. Neki od faktora, koji se mogu naći u dostupnoj literaturi, a koji utiču na to su fizički problemi, govor, oblačenje, strahovi, telesni znaci, potreba za rutinom, upotreba različitih toaleta.

U radu je prikazan slučaj dečaka sa autizmom koji funkcioniše na nivou umerene intelektualne ometenosti i koji je obuhvaćen toaletnim treningom u kućnim uslovima i u školi „9.MAJ“ u Zrenjaninu. U skladu sa njegovim sposobnostima je osmišljena procedura toaletnog treninga koja mu najviše odgovara. Procedura toaletnog treninga je ista u oba uslova i fokusira se na odlazak u toalet na određeni vremenski period, zadržavanje u toaletu tri minuta, nagrađivanje u slučaju uspeha, produžavanje vremenskog intervala za odlazak u toalet.

Toaletni trening odvija se uspešno već dve godine. Napredak se beleži u smanjenju slučajeva inkontinencije sa 13,89% na čak 1,73%. Napredak u toaletnom treningu je veliki uspeh, uzimajući u obzir sve otežavajuće faktore –teškoće deteta u razumevanju govora, naloga i gestova, teškoće u motorici (hod na širokoj osnovi, motorna nestabilnost i nesigurnost, teškoće u finoj motorici), teškoće pažnje, prethodni neuspeh, kao i nesamostalnost u izvođenju svakodnevnih aktivnosti. Danas se toaletni trening sprovodi veoma uspešno, uz jako dobru saradnju medicinskog osoblja, defektologa i roditelja. Svi članovi tima koriste istu proceduru i svi teže ka istom cilju. Učenik je ovladao kontinencijom, ali mu je i dalje neophodna pomoć i podrška pri odlasku u toalet, zbog motoričke nesigurnosti.

Ključne reči: autizam, toaletni trening, kontinencija

NEGA I TRETMAN PACIJENATA SA CEREBRALNOM PARALIZOM

CARE AND TREATMENT OF PATIENTS WITH CEREBRAL PALSY

Gordana Panova, Violeta Dzhidrova, Lenče Nikolovska, G. Sumanov

Faculty of Medical Sciences, University "Goce Delcev", Stip, Macedonia

SAŽETAK

Uvod: Cerebralna paraliza je morfološka posledica narušene strukture mozga i pre svega motornih centara. Cerebralna paraliza je hronično neprogresivno oštećenje mozga koje se javlja tokom trudnoće, porođaja i tokom postpartalnog perioda. Karakteriše se poremećajem mišićnog tonusa, poremećajem koordinacije, govora, vida, sluha. Visok procenat (30% -60%) dece su sa različitim stepenom mentalne retardacije. Oštećenje je uglavnom na nivou gornjeg motornog neurona, sa zahvatanjem malog mozga u određenim slučajevima.

Cilj: Pokazati značaj ortopedije i fizioterapije kao jednog od glavnih specijalnosti u prevenciji, lečenju i rehabilitaciji bolesnika sa cerebralnom paralizom. Upoznavanje sa uzrocima i simptomima bolesti, i prevencija cerebralne paralize.

Materijal i metode: Ukupno je ispitano 76 pacijenata sa cerebralnom paralizom, različitog pola, uzrasta od 1 do 15 godina, na Univerzitetској klinici za ortopediju, Medicinskom fakultetu, Univerzitetu "Sv. Kiril i Metodij" u Skopju. Pacijenti su bili podeljeni u dve grupe: pacijenti lečeni konzervativnim lečenjem (tretman sa gips imobilizacijama za korekciju deformiteta stopala, koksofemoralni gips za repozicije, ortoza luksiranog kuka, fizikalna terapija). Pacijenti koji se leče hirurškim metodama (hirurške metode prema Vulpius, Bayer i Ponseti za korekciju deformiteta stopala, repozicija luksiranog kuka).

Rezultati: Od ukupnog broja analiziranih (76) bolesnika sa cerebralnom paralizom, 40 su bili tretirani samo konzervativnim lečenjem dok je ostalih 36 tretirano sa operacijama.

Diskusija: Prema različitim autorima i istraživanjima, smatra se da je broj deca sa cerebralnom paralizom u svetu između 0,5 do 6 na hiljadu porođaja. Kada govorimo o učestalosti ove bolesti, na 100 000 ljudi godišnje rodi se sedmoro dece sa potrebama iz ortopedije i fizioterapije. Od tih sedam, jedan je umro u toku prve godine života, a od preostalih šest, dvoje dece su u veoma teškoj situaciji. Za ostalo četvoro dece potrebna je kućna nega ili obdanište u nekim od centara. Dvoje dece imaju prosečno teška oboljenja i oni su pogodni za sve oblike lečenja, dok jedno dete ima blagu formu bolesti koja ne zahteva praktično nikakvo lečenje.

Zaključak: Ortopedija i fizioterapija sa visoko stručnim osobljem i brzim razvojem medicinske tehnologije daje veliki doprinos prevenciji, lečenju i rehabilitaciji osoba sa cerebralnom paralizom. Rana dijagnoza i rani konzervativni i hirurški tretman omogućavaju lakoću razvoja i pripreme pacijenata za dalji i viši kvalitet života.

Ključne reči: cerebralna paraliza, ortopedija, fizikalna terapija

ABSTRACT

Introduction: Cerebral palsy is a morphological consequence of disruption of brain structures and, above all motor center. Cerebral palsy is a chronic, non-progressive brain damage which occurs during pregnancy, birth and during the postpartum times. Are characterized by disruption of muscle tone, balance disorder, coordination, speech, vision, and hearing. High percentage (30% -60%) of children have varying degrees of mental retardation. Damage is mainly at the level of the upper motor neuron by capturing the cerebellum in certain cases.

Purpose: To show the importance of orthopedics and physiotherapy as one of the major specialties in the prevention, treatment and rehabilitation of patients with cerebral palsy. Introduces the causes and symptoms of the disease, prevention of cerebral palsy.

Material and Methods: A total of 76 patients with cerebral palsy, different genders, ages 1 to 15 years. University Clinic for Orthopedic Surgery, Medical Faculty, University "Ss. Cyril and Methodius" in Skopje. Patients were divided into two groups: patients treated with conservative treatment (treatment with plaster immobilization to correct deformities of the foot, coxofemoral plaster for non-bloody reposition the luxation hip outhouses, physical therapy). Patients treated with surgery (surgical methods according Vulpus, Bayer and Ponseti correction of deformities of the foot, bloody luxation reposition the hip).

Results: Of the total number analyzed (76) patients with cerebral palsy, 40 were treated only with conservative treatment (group1), while the other 36 were treated with surgery (group 2).

Discussion: According to various authors and research is considered that the number of children with cerebral palsy in the world is between 0.5 to 6 thousand births. When we talk about the frequency of this disease, 100 000 people a year are born seven children with orthopedic and physiotherapy. Of these seven, one died during the first year of life, and the remaining six, two children are in a very difficult situation. Among them can be applied to any treatment that they need permanent care and placement in an appropriate institution. In the other four children, one needs home care or day care in some of the centers. Two children have average-severe disorder and they are suitable for all forms of treatment, while remaining a child has a mild form of the disease that requires virtually treatment.

Conclusion: orthopedics and physiotherapy with highly staff and the rapid development of medical technology gives major contribution to the prevention, treatment and rehabilitation of people with cerebral palsy.

AKTUELNA DEFEKTOLOŠKA PRAKSA

Early diagnosis and early conservative and surgical treatment allow ease of development and preparation of patients for further higher quality of life.

Key words: cerebral palsy, orthopedics, physiotherapy.

PRIMENA SNOEZELLEN MULTISENZORNE STIMULACIJE U RADU SA DECOM SA INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU

APPLICATION OF SNOEZELLEN MULTISENSORY STIMULATION IN CHILDREN WITH INTELLECTUAL DISABILITY

Katarina Tomić

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače, Kruševac, Srbija

SAŽETAK

Deca sa intelektualnom ometenošću (IO) često imaju izmenjene/oštećene senzorno perceptivne sposobnosti, koje uz neadekvatnu stimulaciju iz spoljašnje sredine mogu dovesti do pojave maladaptivnih oblika ponašanja. Usled nedostatka stimulacije i sporosti reagovanja na nju, deca se angažuju u autostimulativnim aktivnostima, koje mogu biti krajnje neprilagođene socijalnom kontekstu, pa i samopovređujuće. Vremenom, ove aktivnosti postaju rutina i imponuju kao strukturisano samopovređivanje i ometaju proces učenja i povećanja receptivnosti (osetljivosti) deteta na spoljašnje nadražaje i sredinu, čime kompromituju dalji razvoj i širenje opsega interesovanja izvan prostora sopstvenog tela i nadražaja koje dete samo kreira. U okviru komplementarnih i suportivnih pristupa u radu sa decom sa IO često se koriste različite tehnike kontrolisane senzorne stimulacije. Jedan od takvih pristupa jeste i multisenzorna stimulacija, poznata pod komercijalnim nazivom Snoezelen®, nastala u Holandiji sedamdesetih godina prošlog veka. Snoezelen® je koncept koji podrazumeva kontrolisanu multisenzornu stimulaciju, koja se odvija u za to posebno opremljenom prostoru, u kom je sredina dizajnirana tako da stimuliše čula različitim vrstama nadražaja, svetlosnim, zvučnim, mirisnim, gustativnim, taktilnim, ali uz pažljivu kontrolu prirode, kvantiteta, rasporeda i intenziteta stimulacije. Radni okvir koji obezbeđuje smisleni izbor kvaliteta i nivoa senzorne stimulacije uključuje: izbor kvaliteta stimulacije koji osobama najviše odgovara, interakciju s predmetima i/ili drugim osobama, intenzitet senzornog inputa koji je prilagođen individualnim potrebama, kao i nivo razumevanja, nivo komunikacije i načine ohrabriranja komunikacije koji su u potpunosti individualizovani. Dosadašnja istraživanja najčešće izveštavaju o sledećim efektima ovog pristupa u radu sa decom sa IO: relaksacija, koja se postiže primenom specifičnih kombinacija draži koje stvaraju prijatnu atmosferu, povećanje aktivnosti kao rezultat selektivnog korišćenja draži, zatim poboljšanje koncentracije, kao i stvaranje i nadgradnja interpersonalnih relacija između terapeuta i klijenta, jer sprovođenje terapije podrazumeva angažovanje osoblja koje pomaže u stvaranju sigurne i stimulativne atmosfere i pružanju mogućnosti za širenje dijapazona ličnih izbora.

Ključne reči: intelektualna ometenosti, senzorna deprivacija, multisenzorna stimulacija, Snoezelen

ABSTRACT

Children with intellectual disabilities (ID) often have altered/deficient sensory perceptual abilities that can, along with inadequate stimulation from the environment, lead to the emergence of maladaptive behaviors. Due to lack of stimulation and slow reactions to it, children are engaged in self-stimulative activities, including self-injurious behaviors, which can be extremely maladaptive within the social context. Over time, these activities become routine, predominate as a structured self-harm and hinder learning process and increase of receptivity (sensitivity) of the child to external stimuli and the environment, thereby compromising the future development and expansion of the scope of interests outside of child's own body and self-stimulation that it has created. In the framework of complementary and supportive approach in working with children with ID different techniques of controlled sensory stimulation are frequently used. One such approach is the multisensory stimulation technique, commonly known as Snoezelen®, originating from Holland during the 70-ies. Snoezelen® is a concept that involves controlled multisensory stimulation, which takes place in a specially equipped room in which the environment is designed to stimulate the senses with different types of stimuli, light, sound, aromatic, gustatory, tactile, but with careful control of nature, quantity, schedule and intensity of stimulation. A framework that provides a meaningful choice of quality and level of sensory stimulation includes: selection of quality incentives that people prefer and are most convenient with, interaction with objects and /or other persons, the intensity of sensory input that is adjusted to individual needs and level of understanding, the level of communication and ways of encouraging communication which are completely individualized. Previous studies usually report the following effects of this approach in working with children with ID: relaxation, which is achieved by using specific combinations of stimuli which creates a pleasant atmosphere, increase in activity as a result of selective use of stimulation, improvements in concentration, as well as the creation and upgrading of interpersonal relations between therapist and client, because the therapy involves engagement of staff that helps in creating safe and stimulating atmosphere and providing opportunities for expanding the range of personal choices.

Key words: intellectual disability, sensory deprivation, multisensory stimulation, Snoezelen

PRIMENA DRAMSKIH PREDSTAVA KOD OSOBA SA INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU

Bojana-Konsuelo Talijan

Osnovna i srednja škola „9. maj” – Zrenjanin

Dramske predstave, kao oblik pedagoške terapije, se prevashodno sprovode u cilju povećanja stepena samostalnog funkcionisanja osoba sa intelektualnom ometenošću, u svakodnevnom socijalnom okruženju.

Cilj rada je da se pregledom dostupne literature ukaže na mogućnosti i pozitivne efekte primene dramskih predstava kod osoba sa sniženim intelektualnim funkcionisanjem.

Pretragom elektronske baze podataka Konzorcijuma biblioteke Srbije za objedinjenu nabavku – KoBSON, uz korišćenje pretraživača EBSCO, Science Direct i Sage Publishing, prikupljeni su i analizirani radovi u kojima je obrađivana problematika primene dramskih predstava kod osoba sa teškoćama u intelektualnom razvoju.

Rezultati sprovedenih istraživanja pokazuju da iskustva stečena kroz umetnost mogu biti značajna za socio-emocionalni i kognitivni razvoj učenika sa intelektualnom ometenošću. Autori navode da je socijalni element, inherentan pozorištu, važan za razvoj veština socijalne interakcije, jačanje društvene povezanosti, podsticanje društveno prihvatljivog ponašanja kroz iskustvo koje nema socijalne posledice, razvoj samopotvrđivanja kroz osećaj pripadnosti grupi i povećanje samoefikasnosti, kroz vežbanje za realne životne situacije. Značajno je, takođe, napomenuti da je primenom dramskih predstava nastavnik u mogućnosti da stekne dublje razumevanje i poštovanje istinskih potreba i interesovanja osoba sa sniženim intelektualnim funkcionisanjem. Dalje, izvođenje predstave, u kojoj učestvuju osobe sa teškoćama u intelektualnom razvoju, može imati pozitivan uticaj na doživljaj i stavove članova zajednice prema ovoj populaciji.

Buduća istraživanja bi trebalo usmeriti ka proveru potencijalne povezanosti između izloženosti dramskim predstavama u kojima učestvuju osobe sa smetnjama u intelektualnom razvoju i stavova pripadnika opšte populacije, prema ovoj društvenoj grupi. Takođe, bilo bi značajno razmotriti pitanje uticaja, eventualnog, uključivanja osoba sa intelektualnom ometenošću u dramske klubove i pozorišta, na povećanje osećaja pripadnosti zajednici i stepena društvene prihvaćenosti.

Ključne reči: intelektualna ometenost, dramske predstave

UNAPREĐIVANJE MEĐUSEKTORSKE SARADNJE I TIMSKI RAD U PROCESU DRUŠTVENE INTEGRACIJE OSOBA SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Frosina Pantoš

Osnovna i srednja škola "9.maj", Zrenjanin

Cilj obrazovno–vaspitnog procesa je da razvija postojeće kapacitete i znanja učenika, da ih društveno integriše i osposobi kroz praksu, za dalje školovanje, na načelima doživotnog učenja. Bitan segment u postizanju ovog cilja jeste međusektorska saradnja škole sa svim relevantnim učesnicima u lokalnoj i široj zajednici i timski rad.

Istraživanja pokazuju da više partnerstava postoji u odnosima civilnog sektora sa javnim sektorom - na državnom i lokalnom nivou, nego civilnog i poslovnog sektora. Najčešće metode koje se primenjuju u ovoj saradnji su subvencije putem konkursa za realizaciju određenih projekata civilnog sektora, a daje ih poslovni sektor.

U cilju međusektorskog povezivanja, škola je uzela učešće na šestom Sajmu partnerstva u saradnji sa Forumom za odgovorno poslovanje i Smart kolektiva. Promocija ideje za dnevni centar "Naša priča" našla se u Katalogu predloga za saradnju sa poslovnim sektorom, a u istom cilju je realizovano i međuinstitucionalno povezivanje škole na lokalnom nivou u okviru projekta „Sportska inkluzija”, koji sprovode partnerske organizacije Forum mladih sa invaliditetom i Savez košarkaša u kolicima Srbije (projekat finansira Ministarstvo omladine i sporta Republike Srbije). Ustanovljene su potrebe za unapređenje saradnje, identifikovanje problema i kreiranje predloga za društvenu integraciju osoba sa smetnjama u razvoju, na lokalnom nivou.

Zaključak je da su međusektorska partnerstva na lokalnom nivou koja podržavaju društvenu integraciju osoba sa smetnjama u razvoju u Srbiji slabo istraživana. Potrebno je stalno praćenje primera dobre prakse o uspešnim primerima međusektorskih partnerstava, kao i uključivanje u rad brojnih međunarodnih foruma koji se bave problematikom međusektorske saradnje.

Ključne reči: međusektorska saradnja, timski rad, društvena integracija

SERVIS ZA RODITELJE

Jelena Panić, Ljiljana Stojaković

Osnovna i srednja škola "9.maj", Zrenjanin

Važan deo procesa u postizanju vaspitno obrazovnih ciljeva dece sa smetnjama u razvoju jeste saradnja škole (zaposlenih) i roditelja dece sa smetnjama u razvoju, kao preduslov u postizanju uspešno sprovedenog kurikulumuma.

Istraživanja pokazuju da su najbolji rezultati u napredku dece postignuti kada su i roditelji dece imali podršku i usmeravanja kako da pomognu svojoj deci, na najbolji način. Nekada su njihova saznanja i informacije o ponašanju deteta u kućnim uslovima ili društvenoj sredini van škole, bila presudna za lakši i spontaniji rad sa samim detetom.

Prvi korak prilikom susreta sa roditeljima jeste individualni razgovor, na kome nam oni daju informacije o svom detetu (porodična anamneza).

U cilju što bolje komunikacije sa roditeljima, ali i osnaživanju i podršci porodice deteta sa smetnjama u razvoju, oformili smo Servis za roditelje.

Servis je još uvek u ranoj fazi svog postojanja. Dosadašnji oblici saradnje sa roditeljima, kao što su zajednički odlasci u pozorište, na bazen, radionice za roditelje koje su pripremili defektolozi naše škole, pokazali su do sada jačanje i motivisanje roditelja na polju aktivnosti, u široj društvenoj sredini. Servis je do sada funkcionisao na nivou predškolskih grupa pri Osnovne i srednje škole „9. maj“, ali smo delatnosti Servisa proširili i na roditelje sve dece upisane u našu ustanovu. U rad smo uključili stručne saradnike naše ustanove (psiholog, socijalni radnik). Iz evaluacije dosadašnjih aktivnosti uočili smo potrebe za unapređenjem saradnje, proširili teme za koje su roditelji zainteresovani i planiramo da ugostimo neke od stručnih saradnika i van naše ustanove.

Zaključak je da partnerstvo između roditelja i stručnog kadra ustanove mora da postoji, da se nadograđuje i proširuje i da samo, kao takvi, mogu dati najbolje rezultate, kako za dete, porodicu, tako i za ustanovu u kojoj dete boravi.

Ključne reči: Servis za roditelje, podrška porodici, socijalna inkluzija

RODITELJI KAO PARTNERI U TREMANU DECE SA RAZVOJNIM SMETNJAMA

Ana Radojković, Nataša Ljubomirović

Institut za mentalno zdravlje, Beograd

Dete sa razvojnim smetnjama predstavlja poseban psihološki izazov za porodicu, naročito za roditelje deteta. Saznavanje i suočavanje sa dijagnozom menja njihovu viziju sveta, vrednosti, ambicije, kao i celeokupnu filozofiju života. Novonastala osećanja tuge, zabrinutosti, stida, krivice, straha i iznad svega osećanje odgovornosti, promašaja i dubokog ličnog neuspeha dovode do poremećaja ravnoteže roditeljske funkcije.

Cilj grupnog rada sa roditeljima dece sa smetnjama u razvoju, koji se primenjuje u Institutu za mentalno zdravlje, jeste olakšavanje roditeljima da se adaptiraju na smetnje deteta i omogućavanje da, što je moguće bolje zadovolje potrebe deteta, bez zapostavljanja vlastitih potreba.

Jedno od osnovnih pravila u grupnom radu sa roditeljima jeste poštovanje svih članova grupe i безусловnim pozitivnim mišljenjem i toplinom, što znači da stručnjak pozitivno misli o roditeljima i ne donosi nikakve sudove. Da bi se to postiglo koriste se različite ne-direktivne tehnike. Roditelji se ohrabruju da iskreno i otvoreno govore o svim teškoćama koje imaju, a stručnjak pažljivo sluša sva njihova pitanja i dileme, ispoljava empatiju i ne osuđuje ih.

Tokom čitavog procesa adaptacije neophodno je obezbeđivati emotivnu i socijalnu podršku roditeljima, ohrabrivati ih u svemu što preduzimaju, podsticati njihovo samopoštovanje, povećavati osećanja njihove sopstvene efikasnosti. Najvažniji cilj je da roditelji shvate da su oni ti koji direktno utiču na situaciju, odlukama koje donose u skladu sa informacijama i sugestijama, koje dobijaju od stručnih lica, jer roditelji su ti koji donose konačnu odluku.

Ključne reči: deca sa razvojnim smetnjama, partnerstvo sa roditeljima, kriza roditeljstva

TEMA 3 / THEME 3

**TEHNIKE PODUČAVANJA I PRILAGODJAVANJA
NASTAVE U AKTUELNOJ DEFEKTOLOSKOJ PRAKSI/**

**LEARNING TECHNIQUES AND CUSTOMIZING
OF TEACHING IN ACTUAL DEFECTOLOGICAL
PRACTICE**

KOMPETENCIJE UČITELJA ZA RAD SA UČENICIMA SA POREMEĆAJIMA PONAŠANJA

Maša Jovanović, Jelena Gajić

OŠ „Veselin Masleša”, Beograd

Veliki broj dece ispoljava različite oblike poremećaja ponašanja što predstavlja značajan problem društva i škole. Deca sa poremećajima ponašanja obično ispoljavaju ponašanja koja su različita od očekivanih za školu i zajednicu. Svako neprepoznavanje problema, od strane kako roditelja tako i nastavnika, nesagledavanje i blagovremeno neresavanje problema, vodi u pogrešnom smeru, vodi u delikvenciju, problem koji je sve prisutniji među mlađom populacijom.

U radu su prikazani rezultati istraživanja o kompetencijama učitelja (N=200) za rad sa učenicima sa poremećajima ponašanja. U istraživanju je korišćen upitnik, posebno konstruisan za ovo istraživanje. Najvažniji rezultati istraživanja su: učitelji smatraju da su nekompetentni kako za rad sa učenicima sa poremećajima ponašanja, tako i za planiranje i sprovođenje preventivnih aktivnosti, svoj rad sa učenicima sa poremećajima ponašanja ocenjuju kao neuspešan, u radu sa učenicima sa poremećajima ponašanja postoje brojni obrazovni i vaspitni problemi i dr.

Na osnovu rezultata istraživanja možemo zaključiti da postoji potreba za aktivnijim usmeravanjem Učiteljskih fakulteta na programe prevencije i davanju kompetentnosti učiteljima za primenu pedagoških mera u oblasti poremećaja ponašanja. U okviru profesionalne pripreme studenata za učiteljski poziv u Republici Srbiji potrebno je uključiti sadržaje koji se odnose na upoznavanje sa teorijskim pristupima i istraživačkim podacima o poremećajima ponašanja u školi, kao i upoznavanje sa preventivnim programima i interventnim strategijama. Takav pristup u pripremi učitelja i nastavnika za primenu programa prevencije poremećaja ponašanja je efikasniji, nego njihovo dodatno obučavanje, kada već počnu da rade u školama.

Ključne reči: škola, učitelj, poremećaji ponašanja, kompetencije, prevencija

PRIMENA JEDNOSTAVNIH OGLEDA U NASTAVI PREMA MOGUĆNOSTIMA I POTREBAMA UČENIKA SA SMETNJAMA U RAZVOJU, NASTAVNI PREDMET: PRIRODA I DRUŠTVO (8. RAZRED)

Silvija Tot

*Škola za osnovno i srednje obrazovanje sa domom „Vuk Karadžić“, Sombor
Udruženje vojvođanskih učitelja, Novi Sad*

Efikasno osmišljena i realizovana nastava uz primenu oglada motiviše učenike da razmišljaju, a rezultat je trajnije pamćenje. U ovom radu je prikazan demonstracioni i samostalni učenički ogled, kao jedan od oblika sticanja znanja u nastavi predmeta „Priroda i društvo“. Cilj je bio celovito objašnjenje pojave magnetizma, elektriciteta, povezivanje teorije i prakse radi formiranja sazajnog pogleda na svet koji nas okružuje. Ova interaktivna nastava potvrđuje da ogledi sadrže originalnost, kreativnost i da su na inovativan način primenljivi u predmetu „Priroda i društvo“, te da su funkcionalni i dostupni učenicima.

Primena oglada prikazuje se osvrtom na razredno–predmetnu nastavu u školi za obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju. Aktivno učestvovanje u nastavi pomaže učenicima da prema individualnim sposobnostima dođu do očekivanih ishoda i da razumeju određene pojmove. Glavni zadatak je bio da učenici pređu put od percepcije, preko predstava, od pojma pa zaključka, kako bi razumeli postavljeni cilj i primenili ga tokom samostalnog rada. Naglasak je na saradnji jer svako dobija podršku drugih. Cilj aktivnog časa je da učenici uoče najbitnije elemente; da budu motivisani da razmišljaju i sami donose zaključke; da se za vreme aktivne nastave bolje upoznaju i poštuju individualne razlike; da imaju mogućnost da se pokažu, da budu aktivni, da učestvuju. Tokom aktivne nastave, u svakoj etapi nastavnog procesa, mora da postoji pozitivno psihološko doživljavanje koje olakšava učenicima da pronađu sebe i da ne sumnjaju u svoje sposobnosti, u skladu sa njihovim pojedinačnim mogućnostima.

Posebno značajnu ulogu imaju ogledi čiji je cilj objašnjenje principa rada nekog tehničkog uređaja ili aparata, kao što je to u prikazanom slučaju; sopstvenim rukama napravljen elektromagnet, pomoću kojeg smo uspešno dizali sitne i lake predmete od gvožđa, a pomoću unapred napravljenog modela elektromagnetne dizalice učenici su iz gomila mešovitog otpada izdvajali gvožđe, prenosili ga na označeno mesto (fabrika za obradu sirovog gvožđa).

Ključne reči: učenici sa smetnjama u razvoju, ogledi u nastavi, interaktivna nastava, magnetizam, elektricitet, elektromagnet

UČINKOVITOST EDMODO PLATFORME U OBRAZOVANJU MLADIH SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Nebojša Nikolić, Marina Maleš, Marinko Petković, Željko Davidović, Bojana Aleksić

Škola za osnovno i srednje obrazovanje "Milan Petrović" sa domom učenika,
Novi Sad, Srbija

Jedna od specifičnosti sa kojom se stalno susrećemo u radu, a posebno u nastavnom procesu kod mladih sa smetnjama u razvoju, jeste nastavna dokolica, postepen razvoj dosade i nezainteresovanosti u toku nastave i konačno umanjivanje motivisanosti na duže staze i za druge školske aktivnosti.

Ovo naravno nije izraženo kod većine, ali i onaj broj kod kojih se percipira ovakav problem zavrednjuje stručnu pažnju i alarmiranje u službi osmišljavanja motivaciono stabilnih osnova za njegovu korekciju.

Zainteresovanost i motivacione pobude mladih sa smetnjama u razvoju za obrazovne i vaspitne podsticaje prepoznate su u konstruktivnosti digitalnih i elektronskih inovativnih sredstava koja postepeno, ali i vrlo ubrzano stižu svoju didaktičnost i dobijaju na trajnosti primene.

Jedna od takvih inovacija u nastavnom procesu, koja je svoj put utkala promotivnim aktivnostima u okviru Učeničkog parlamenta, jeste i Edmodo platforma za razmenu znanja i praktičnih veština.

Edmodo predstavlja platformu za socijalno učenje, koja je dostupna nastavnicima, učenicima i roditeljima/starateljima, u okviru koje primarno mesto zauzimaju obrazovne potrebe, vaspitne i moralne vrednosti. Ističe se upotreba ovakve platforme u svrhu poboljšanja procesa aktivnog saznavanja i učenja, uz punu kontrolu rada nastavnika i grupe, kao i povećanje bezbednosti od neželjenih i neprikladnih sadržaja. Aktualizuje se i visok stepen kontrole vršnjačke komunikacije među članovima grupe od strane moderatora (nastavnika) i kontinuirano podsticanje moralnih vrednosti.

Prednosti Edmodo platforme u obrazovanju mladih sa smetnjama u razvoju raznovrsne su i višestruke i biće detaljno obrazložene u referatu, kao i nedostaci kojih nema previše, ali su često nepremostivi i nepovoljni za neutralisanje.

Ključne reči: Edmodo platforma za učenje, podrška nastavi, provera znanja, motivaciono sredstvo, unapređenje nastave

PRIPREMLJENOST OBRAZOVNOG SISTEMA ZA SPROVOĐENJE INKLUZIJE

THE READINESS OF THE EDUCATIONAL SYSTEM FOR THE IMPLEMENTATION OF INCLUSIVE EDUCATION

Nina Stojanović¹, Suzana Kulić¹, Sanela Slavković^{2,3}

¹Studenti Medicinskog fakulteta, Univerziteta u Novom Sadu

²Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu

³Dom "Veterinik, Veterinik

SAŽETAK

Inkluzija podrazumeva uključivanje učenika sa smetnjama i teškoćama u učenju i/ili razvoju u sistem redovnog obrazovanja, a determinisana je u velikoj meri stavovima učitelja kako o učenicima, tako i o inkluziji uopšte, kao i njihovim predznanjem, odnosno kompetencijama. Osnovni cilj rada je ispitivanje pripremljenosti diplomiranih učitelja za sprovođenje inkluzivnog obrazovanja i njihovih stavova o učenicima sa smetnjama i teškoćama u učenju i/ili razvoju, koji u velikoj meri mogu da utiču na samo sprovođenje inkluzije.

Istraživanjem je obuhvaćeno 150 diplomiranih učitelja na teritoriji grada Subotice. U svrhu istraživanja korišćen je upitnik koji je konstruisan za potrebe ovog istraživanja. Upitnik se sastoji iz tri dela. Deo A odnosi se na opšta pitanja o ispitaniku, deo B odnosi se na stavove i znanja ispitanika o inkluziji, a deo C na saradnju sa drugim obrazovnim profilima koji mogu da utiču i pomognu u realizaciji inkluzivnog obrazovanja.

Ukupno 106 (70,67%) ispitanika ima iskustvo u radu sa učenicima sa smetnjama i teškoćama u učenju i/ili razvoju. Svega 82 (54,67%) ispitanika je prošlo obuku za rad s učenicima sa smetnjama i teškoćama u učenju i/ili razvoju. Najviše ispitanika 57(38%), je imalo definitivno pozitivan ili uglavnom pozitivan stav o uključenosti učenika sa smetnjama i teškoćama u učenju i/ili razvoju u učionice za opštu populaciju, 41 (27,33%) ispitanik nije bio siguran u svoj stav, uglavnom negativan stav je imalo 32 (21,33%) ispitanika, a definitivno negativan 20 (13,33%) ispitanika. Najveći broj ispitanika (123) je smatrao da najkompletniju podršku može dobiti od defektologa.

Stavovi, adekvatnost i efikasnost obuke učitelja, spremnost i sposobnost učitelja uz adekvatnu stručnu (primarno defektološku) podršku može uticati na sprovođenje kvalitetnog inkluzivnog obrazovanja.

Ključne reči: učitelji, inkluzija, obrazovni sistem

ABSTRACT

Inclusive education is the inclusion of students with disabilities in learning and/or development into the conventional educational system, and it is determined in large by the attitude of the teachers towards not only the students, but also towards inclusive education in general, as well as the level of competence the students show.

The main goal of this article is to examine the readiness of teachers for the implementation of inclusive education, as well as examining their attitude towards students with hardships and disabilities in learning and/or development, which greatly affect the implementation of inclusive education.

This research paper has encompassed 150 teachers in the municipality of Subotica. For the purpose of this research a questionnaire was made. It has 3 parts. Part A refers to general questions about the examinee, part B refers to the attitude and knowledge of the examinee about inclusive education, part C refers to the cooperation with other educational profiles that can influence and help in the realization of inclusive education.

A total of 106 (70.67%) examinees had some experience in working with students with learning and/or developmental disabilities. A total of 82 (54.67%) of the examinees have undergone some form of training for working with students with learning and/or developmental disabilities. The majority of the examinees, 57(38%) had a very positive or relatively positive attitude towards the inclusion of students with learning and/or developmental disabilities into a conventional educational classroom, 41 (27.33%) were not sure of their attitude, 32 examinees (21.33%) had a mostly negative attitude, and a predominantly negative attitude was present for 20 (13.33%) examinees. The great majority of examinees, 123, thought that the most complete support they could receive would be from a defectologist.

The attitudes, adequacy and effectiveness of the education of teachers, the willingness and ability of teachers to conduct class with the proper support (primarily defectologist support) can greatly influence the implementation of inclusive education.

Keywords: teachers, inclusive education, educational system

PAMĆENJE I ARITMETIČKI ZADACI KOD DECE SA LAKOM INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU

Suzana Miletić,

Osnovna i srednja škola „9. maj“, Zrenjanin

Istraživanje je usmereno na utvrđivanje povezanosti verbalnog pamćenja i uspešnosti na problemskim tekstualnim zadacima kod dece sa lakom intelektualnom ometenošću (LIO). Uzorak čine 76 učenika s LIO i ujednačen je prema polu (50% devojčica i 50% dečaka) i prema uzrastu (50% mlađih – od 12 godina do 14 godina i 11 meseci i 50% starijih – od 15 do 17 godina). Za ispitivanje verbalnog pamćenja i uspešnosti na problemskim zadacima korišćeni su tekstualni aritmetički zadaci posebno konstruisani za potrebe ovog istraživanja (zadaci promene, kombinovanja i upoređivanja) i Rejov test verbalnog učenja (Rey Auditory verbal learning test). Dobijeni rezultati ukazuju da su stariji učenici uspešniji u svim grupama zadataka od mlađih. Povezanost pola i uspešnosti u tekstualnim problemskim zadacima je ispod granice statističke značajnosti. Korelacija između verbalnog pamćenja i uspešnosti na problemskim zadacima se javlja, ali različiti segmenti na testu pamćenja su u korelaciji sa različitim zadacima. Forsirana rekognicija je izdvojena kao jedan od glavnih činioca dobrog uspeha u problemskim tekstualnim zadacima.

Ključne reči: laka intelektualna ometenost, problemski tekstualni zadaci, verbalno pamćenje

IZRADA INDIVIDUALNOG PROGRAMA U RADU SA DECOM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Olivera Vilimanović

„Logo-centar za razvoj i igru“, Beograd

Poremećaj autističkog spektra je neurorazvojni poremećaj koji se manifestuje pristupom socijalno-komunikacionih deficita i stereotipnog ponašanja. Simptomi su prisutni u najranijem detinjstvu, ali se ispoljavaju tek kada zahtevi iz okruženja prevazidju ograničene kapacitete razvoja. Ukoliko je prisutna rana intervencija i program stimulacije, koji je prilagodjen trenutnim sposobnostima deteta, pruža se mogućnost da dete nauči strategije koje mu pomažu da prevazidje ograničene kapacitete i na taj način njegovo ponašanje postaje adaptibilno i društveno prihvatljivo. Cilj rada je prikaz slučaja deteta od 4,5 godine, koji argumentuje napredak deteta u kratkom vremenskom periodu, uz stimulativni tretman, definisan dobrom procenom, vodeći se trenutnim sposobnostima deteta: S. je krenuo na tretmane krajem septembra 2014. Kada je krenuo na tretman nije bila prisutna imitacija, nije prisutan pogled, igra je stereotipna, vuče roditelje za ruku kada zeli nešto do željenog predmeta, nema vokalizaciju. Igra se tako što svoje prstice stavlja u vidno polje i pomera ih ispuštajući prigusene nazalne glasove, nnnn. Dečak je za 2 meseca potpuno usvojio sve predviđeno programom intenzivne stimulacije.

Izrada individualnog programa stimulacije podrazumeva, pored multidisciplinarnog pristupa i dobru procenu psihologa koja će utvrditi nivo psihomotornog razvoja u odnosu na hronološki uzrast i u odnosu na dobijene rezultate, zajedno sa dobrom procenom govorno-jezičkog razvoja napraviti individualan program stimulacije razvoja, koji odgovara sposobnostima i potrebama deteta. Program mora da sadrži razvoj sledećih veština: zahtev, ponavljanje, razumevanje govora, razumevanje pitanja, govor, sintaksa, vizuelna percepcija, vizuomotorna koordinacija, imitacija motornih pokreta, samostalna igra, društvene igre, razumevanje pravila ponašanja u grupi.

Za izradu programa, najvažnija stavka je identifikovanje i definisanje barijera u usvajanju znanja i veština. Barijere uključuju probleme u: ponašanju, kontroli instrukcija, usvajanju zahteva usvajanju reči, ponavljanju, nerazumevanju pitanja, društvenim veštinama, zavisnosti od pomoći odraslog, nemogućnost percipiranja stimulusa iz okruženja, neuspehu generalizacije, slabe motivacione faktore i faktore koje sredina oslabljuje, zavisnost od reakcije, samostimulaciju, slabu artikulaciju, opsesivno-kompulzivno ponašanje, hiperaktivno ponašanje, negledanje u oči i senzornu defanzivnost. Identifikacijom ovih barijera, logoped može da razvije specifične strategije intervencije, kako bi pomogao prevazilaženje ovih problema, što vodi do efektivnijeg učenja.

Zaključak. Kontinuirano praćenje razvoja i napretka dece koja dolaze u “Logo-centar”, praćenje brzine usvajanja individualnog plana i

programa koji se izrađuje za svako dete, na osnovu procene trenutnog nivoa sposobnosti, razgovori sa roditeljima i uticaj na edukaciju roditelja, kao koterapeuta na realizaciju individualnog programa, opservacija ponašanja dece kasnije u školskoj sredini i praćenje njihovog ponašanja u socijalnoj sredini, potpomaže usvajanju efektivnijeg učenja...

Ključne reči: stimulativni tretman, prikaz slučaja

„NA ISTOM ZADATKU“ - UŠTANOVA ZA DECU I MLADE „SREMČICA“ I OŠ „ANTON SKALA“, PRIMER DOBRE PRAKSE

Milka Milovanović Minić¹, Nataša Selić², Snežana Babović Dimitrijević², Suzana Miković¹

¹ Ustanova za decu i mlade „Sremčica“, Sremčica

² OŠ „Anton Skala“, Beograd

Saradnja između OŠ "Anton Skala" i Ustanove za decu i mlade Sremčica, u cilju obrazovanja i vaspitanja dece sa smetnjama u razvoju, pod okolnostima jednakih prava na obrazovanje za sve, otpočela je gotovo pre deceniju i primer je dobre prakse uključivanja u školu dece korisnika ustanova socijalne zaštite rezidencijalnog tipa.

Cilj rada je isticanje značaja timski osmišljenih i sprovedenih stimulativnih defektoloških programa za decu i mlade, prema njihovim afinitetima i individualnim sposobnostima.

Kvalitetna saradnja se ogleda kroz paralelan rad na uspostavljanju strategija za razvoj socijalnih, psiholoških i pedagoških zadataka. Takav rad se izdvojio kao potreba i obaveza, jer se bazira, pre svega, na uklanjanju socijalne nejednakosti, stvaranju podjednakih uslova za obrazovanje i vaspitanje, stvaranju pozitivne atmosfere, ostvarivanju ciljeva i zadataka obrazovanja i vaspitanja, kroz zadovoljenje razvojnih potreba dece sa smetnjama u razvoju. Poslednjih pet godina u školu je uključeno 50-oro dece iz Ustanove za decu i mlade „Sremčica“. Postavljeni su zajednički ciljevi koji su usmereni na podsticanje kreativnosti i inovativnosti kod dece, razvoj podsticajnog okruženja, socijalizaciju, sticanje novih znanja i veština, rad na kvalitetu programa obe institucije, usmeravanje dece i mladih prema određenim ciljevima i daljem obrazovanju i osposobljavanju za život i rad.

Krajnji cilj našeg povezivanja oko deteta sa intelektualnom ometenošću je njegova maksimalna moguća i efikasna integracija i participacija u životu zajednice, u njegovom najboljem interesu.

Ključne reči: škola, dom, saradnja, stimulativni programi

KARAKTERISTIKE SINDROMA IZGARANJA U HUMANISTIČKIM PROFESIJAMA I STRATEGIJE PREVENCIJE

CHARACTERISTICS OF BURNOUT SYNDROME IN THE HUMAN SERVICES PROFESSIONS AND PREVENTION STRATEGIES

Stanislava Popov¹, Tatjana Popov²

¹Medicinska škola, Zrenjanin

²Student Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerzitet u Beogradu

ABSTRACT

This paper describes the characteristics of burnout syndrome in the human services professions, with special reference to the results of research conducted by the author in the territory of the Province of Vojvodina (Serbia). Basic concepts relevant to the understanding of burnout syndrome in general, as well as in specific work contexts, are presented in the introduction. The results of international research were compared with our studies in order to distinguish the factors of development and maintenance of burnout syndrome typical of our environment.

Burnout is defined as a syndrome of emotional exhaustion, depersonalization and reduced personal accomplishment which is especially common in the human services and helping professions. Burnout is a specific type of stress at work, which is defined by its chronic and complex nature. Generally, the factors that influence the occurrence of this syndrome are divided into situational and individual. Situational factors include the workplace characteristics related to the workload and long working hours, as well as poor interpersonal relationships and lack of support from colleagues. Among individual factors, the most important are personality traits, general attitudes as well as attitudes about work, while the demographic characteristics have been less important in our studies.

The paper included possible strategies for prevention of and managing work stress and burnout syndrome with special focus on the cognitive coping strategies.

Keywords: burnout syndrome, human services professions, cognitive coping strategies

SAŽETAK

U ovom radu su prikazane karakteristike sindroma izgaranja u humanističkim profesijama, sa posebnim osvrtom na rezultate istraživanja koje je autor sprovodio na teritoriji Vojvodine. U samom uvodu su

predstavljani osnovni pojmovi značajni za razumevanje sindroma izgaranja uopšte, a zatim i u specifičnim radnim kontekstima. Rezultate inostranih uporedili smo sa rezultatima domaćih istraživanja i shodno tome pokušali da izdvojimo faktore koji utiču na pojavu i održavanje sindroma izgaranja, a karakteristični su za našu sredinu.

Izgaranje je definisano kao sindrom emocionalne iscrpljenosti, depersonalizacije i doživljaja umanjenog ličnog postignuća naročito karakterističnog za humanistička i pomagačka zanimanja. Izgaranje je specifična vrsta stresa na radu, koja je karakteristična po hronicitetu i složenoj strukturi. Generalno, faktori koji utiču na javljanje sindroma izgaranja dele se na situacione i individualne. Situacione faktore čine karakteristike radnog mesta koje se odnose na opterećenost obimom posla i dužinom radnog vremena, kao i na loše međuljudske odnose i nedostatak podrške kolega. Među individualnim faktorima najznačajnije su osobine ličnosti, stavovi i odnos prema radu, dok su se demografske karakteristike u našim istraživanjima pokazale kao manje bitne.

U radu su takođe sugerisane moguće metode prevencije radnog stresa i sindroma izgaranja, a naročita pažnja je posvećena kognitivnim strategijama prevladavanja.

Ključne reči: sindrom izgaranja, humanističke profesije, kognitivne strategije prevladavanja

TEMA 4 / THEMA 4

**ASISTIVNA TEHNOLOGIJA U AKTUELNOJ
DEFEKTOLOŠKOJ PRAKSI**

**ASSISTIVE TECHNOLOGY IN ACTUAL
DEFECTOLOGICAL PRACTICE**

KULTURNI IDENTITET MLADIH SA SMETNJAMA U RAZVOJU U ERI DIGITALIZACIJE DRUŠTVA

Nebojša Nikolić, Svetlana Matić Morović, Jovana Čanadanović

Škola za osnovno i srednje obrazovanje „Milan Petrović“ sa domom učenika, Novi Sad, Srbija

Formiranje kulturnog identiteta kroz podsticanje posebnosti ali i neodvojivosti obrazovnih, vaspitnih i socijalnih komponenata dobija svoj permanentno aktualan status u sadejstvu sa specifičnim agensom, koji je istovremeno univerzalan i konkretan, jednako ispunjen prošlošću, otvoren prema sadašnjosti i fokusiran na budućnost. Taj agens, koji je ujedno i heurističko polazište ovog referata, jeste digitalizacija aktualnog društva, koja „piše svojim jezikom, ali je dostupna svima“, koja ne menja tradiciju, već je unapređuje, koja ne distancira, već virtuelno približava i povezuje obrise svih društvenih vrednosti.

Digitalizacija kao fenomen aktualizacije društvenih relacija na više instance, postavlja sebe u ravan nezaobilaznog procesa kada je u pitanju konstruisanje programa obrazovanja, vaspitanja i radne rehabilitacije mladih sa smetnjama u razvoju.

Kvalitativna refleksija digitalizacije nemerljiva je i realno signifikantna, dok i anticipiranje dometa zavrednjuje pažnju, primarno zbog visokog diverziteta i mogućnosti razuđenog preklapanja do sad nespojivih faktora umnog, psihofizičkog, emocionalnog i opšteg socijalnog razvoja mladih sa smetnjama u razvoju. Izuzetnost ovog rada sadržana je u činjenici da smo pokušali proučiti i ilustrovati udeo digitalnih medija u realnom pojednostavljivanju individualnih crta važnih za konstruktivno formiranje kulturnog identiteta poput empatije, distance, komunikativnih kompetencija i ambiguitetne tolerancije.

Teorijska hipoteza da digitalizacija didaktičkih sredstava podstiče kvalitetniji samorazvoj, emocionalno psihološku ravnotežu i socijalnu autonomiju mladih sa smetnjama u razvoju, praktično se potvrđuje svakog dana, a sekundarni ciljevi fokusirani na forme opšte inervacije i dehibernacije kognitivno konativnih funkcija, kao i podršku očuvanju i boljoj izražajnosti očuvanih potencijala i veština doprinose održivosti ove hipoteze u praktičnom stručnom radu sa mladima sa smetnjama u razvoju.

Praktičnost digitalizovanih didaktičkih sredstava viđena kroz arsenal asistivnih tehnologija povećavaće u budućnosti i mogućnosti, raspone i instance socijalnog razvoja mladih sa težim i kombinovanim smetnjama u razvoju i voditi u pravcu formiranja, za njih, adekvatnog i važnog kulturnog identiteta.

Ključne reči: digitalizacija, obrazovanje, vaspitanje, kulturni identitet, didaktička sredstva

ICT U POUČAVANJU UČENIKA S TEŠKOĆAMA

ICT IN TEACHING STUDENTS WITH DISABILITIES

Zlatko Bukvić, Renata Kos

Centar za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar, Varaždin, Republika Hrvatska

SAŽETAK

Informaciono-komunikacione tehnologije (eng. ICT) uključuju širok spektar podrške i telekomunikacionih sustava koji se služe računarskim sistemima i služe ljudima da komuniciraju. Mogućnostima prikupljanja, pohranjivanja, prenošenja i obrade svih vrsta informacija ICT je unapredila gospodarstvo i javne delatnosti te čini podlogu za kreativnu i delotvornu upotrebu znanja. Radi boljeg razumevanja procesa integracije ICT-a u različita područja ljudske delatnosti i u obrazovanje, neki svetski priznati stručnjaci i naučnici razvili su koncept informaciono – komunikacione kulture koji razmatra celokupnost pogleda i ponašanja čoveka prema ICT-u i različitim oblicima njegove primene, prema digitalnim izvorima informacija i novim oblicima računarski posredovane komunikacije. Učenici sa različitim smetnjama u razvoju uključuju se u redovne osnovne škole (15%) u kojima se za svakog od njih izrađuje individualni vaspitno-obrazovni program temeljen na sposobnostima, interesima i potrebama učenika. Pojam učenika s teškoćama učenja obuhvaća sve učenike sa smetnjama u razvoju, poremećajima i teškoćama na jednom ili više područja govora, jezika, čitanja, pisanja, računanja uzrokovanih moždanom disfunkcijom, emocionalnim ili ponašajnim teškoćama. Skladno tome, može se reći da đake sa smetnjama u razvoju različitog uzroka i manifestacije ubrajamo u zajedničku grupu učenika s teškoćama učenja. Iako se još uvijek vode rasprave o primerenosti školovanja učenika s teškoćama učenja u posebnim i redovnim uvetima, u ovom radu želi se ukazati na mogućnost primene ICT kao načina podizanja kvalitete i zadovoljavanja potreba za primerenim obrazovanjem. Savremena istraživanja o ICT ukazuju da za obrazovni uspeh učenika nije važna samo učestalost korišćenja računara već i način na koji se koristi. Štaviše, više vremena provedenog za računarom može da šteti uspehu učenika, ukoliko to vreme nije provedeno u aktivnostima koje podstiču proces učenja. Zbog nestručnog korišćenja informaciono-komunikacione tehnologije, u nastavi se velika pažnja poklanja osnovnoj računarskoj pismenosti, dok se nedovoljno pažnje poklanja učenju i poučavanju kroz akademski naprednije oblike primene računarske tehnologije u razredu.

Ključne reči: ICT, obrazovanje, učenici s teškoćama

ABSTRACT

Information and communication technologies (eng. ICT) includes a wide range of support and telecommunication systems used by computer systems and serve the people to communicate. By opportunities for collecting, storing, transmitting and processing information of all kinds ICT has improved the economy and public activity and underlies the creative and effective use of knowledge. For a better understanding of the process of integration of ICT in different areas of human activity and in education, a world-renowned experts and scientists have developed a concept called information - communicational culture that considers the totality of views and behavior of man towards ICT and various forms of its application, according to digital resources and new forms of computer-mediated communication. Students with different disabilities are included in mainstream primary schools (15%) where each of them has individual educational program based on skills, interests and needs of students. The concept of students with learning disabilities includes all students with disabilities, disorders and difficulties in one or more areas of speech, language, reading, writing, numeracy caused by brain dysfunction, emotional or behavioral difficulties. Accordingly, it can be said that students with disabilities of various causes and manifestations include in a common group of students with learning disabilities. Although it is still a debate on the appropriateness of education of students with learning disabilities in special and regular conditions, this paper aims to point out the possibility of using ICT as way of raising the quality and meeting the needs for appropriate education. Modern research on ICT indicate that the educational success of students is not only the frequency of use of computers, but also the manner in which it is used. Moreover, more time spent on the computer may be detrimental to the success of the students, if the time is not spent on activities that encourage learning process. Due to improper use of information and communication technologies in teaching, great attention is paid to basic computer literacy, while insufficient attention is paid to teaching and learning through academically advanced forms of application of computer technology in the classroom.

Keywords: ICT, education, student with disabilities

TABLET I RAČUNAR KAO POMOĆ U NASTAVI UČENICIMA SA INTELEKTUALNIM TESKOĆAMA

Renata Kos

*Centar za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar,
Varaždin, Republika Hrvatska*

Život u 21. veku u mnogim razvijenim zemljama nezamisliv je bez raznih tastatura, ekrana i aplikacija. Digitalni uređaji zauzimaju sve više mesta u našem svakodnevnom okruženju pa su tako računari sastavni deo života naših učenika. I naše škole su opremljene računarima ili/i tabletima te nude mogućnosti za dopunu nastavi.

Program PowerPoint korisan je kao sredstvo za prezentovanje nastavnih sadržaja i ponavljanje. Vežbe mogu da posluže za utvrđivanje razumevanja priča, vežbanje globalnog čitanja, ponavljanje sadržaja npr. prostorije i radnici u školi, pribor za ličnu higijenu, domaće i šumske životinje, prostorni odnosi... Zbog učenika koji ne znaju da čitaju u vežbama se koristi slikovni materijal i govorna uputstva. Svaki tačan odgovor nagrađen je pljeskom. Nedostatak ovih vežbi je što je uvijek isti redosled ponuđenih odgovora.

Mogućnosti za vežbanje nastavnih sadržaja daju igre u Zondle-u, online platformi koja je besplatna, a dostupan je i kao aplikacija za tablete. Učitelj kreira skup pitanja i vrste odgovora (više ponuđenih odgovora, da/ne, tekst/slika odgovor, upisivanja odgovora, itd.). Mogu da se umetnu slike i zvuci. Za tačan odgovor učenik je nagrađen igrom. Autori programa osmislili su i ponudili celu lepezu igara. Učenje putem ove online platforme je zabavno, a pitanja se ne ponavljaju uvek istim redosledom.

Za razvoj vizuelne percepcije i pamćenja korisne su memorijske igre napravljene u <http://matchthememory.com> koji je besplatan. U kreiranju igre mogu da se koriste slike, fotografije, reči, brojevi. Maksimalno se može kreirati 8 parova, a nudi se i opcija povratne informacije (bravo, super i sl.) za tačno složen par.

Svakako treba spomenuti aplikacije izrađene u sklopu projekta ICT-AAC koje su dostupne za androide. Autorica ovog rada za svoje učenike najčešće koristi aplikaciju e-galerija pomoću koje učenici ponavljaju priče. Za većinu učenika je učenje putem računara i tableta zabavno, a razni „smeškići“ i zvuci mogu da budu podsticaj za vežbu.

Ključne reči: tablet, računar, pomoć, nastava

OBUČENOST NASTAVNIKA ZA UPOTREBU ASISTIVNIH TEHNOLOGIJA

Nenad Nedović i Slobodan Majmarević

*Studenti master studija Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju,
Univerzitet u Beogradu*

Pod asistivnim tehnologijama podrazumeva se svaki proizvod, deo opreme ili sistem, koji se koristi da bi se povećale, održale ili poboljšale funkcionalne mogućnosti osoba sa invaliditetom.

Cilj ovog rada je da, revijalnim pregledom literature i kritičkom analizom rezultata prikazanih u izdvojenim studijama, sistematizuje znanja o obučenosti nastavnika za korišćenje asistivnih tehnologija u procesu edukacije.

Kao rezultat sveobuhvatne pretrage prikupljeno je i pregledano približno 50 radova, od kojih su prvo odbačeni oni koji nisu naučno-istraživačkog karaktera, kao i svi radovi kod kojih je dostupan samo apstrakt. Daljom analizom radova, odbačeni su radovi koji su se bavili asistivnim tehnologijama, ali ne u službi obučenosti i znanja nastavnika. Na kraju detaljnog pregleda, 5 radova je ispunilo kriterijume uključivanja, odnosno bavilo se upotrebom asistivnih tehnologija od strane nastavnika u procesu nastave.

Na osnovu prikazane literature možemo zaključiti da je obučenost nastavnika za upotrebu asistivnih tehnologija na niskom nivou u procesu edukacije učenika sa ometenošću. Postoji znatna potreba za dodatnim obrazovanjem. Broj istraživanja u ovoj oblasti nije veliki, iako je tema aktuelna nije joj dovoljno posvećeno pažnje. Najviše istraživanja i literature pokriva asistivne tehnologije, ali ne sa aspekta obučenosti nastavnika, pa bi buduća istraživanja trebalo usmeriti u ovom pravcu.

Ključne reči: asistivne tehnologije, ometenost, obučenost nastavnika

ALTERNATIVNA I AUGMENTATIVNA KOMUNIKACIJA KAO OSNOVNI MODUL ZA STUDENTE LOGOPEDIJE

ALTERNATIVE AND AUGMENTATIVE COMMUNICATION AS A BASIC SKILL MODULE FOR SLT STUDENTS

Damjana Kogovšek¹, Mihaela Vovk², Martina Ozbič¹, Jerneja Novšak Brce¹, Ingrid Žolgar¹

¹ University of Ljubljana, Faculty of Education, Ljubljana, Slovenia

² University Rehabilitation Institute Republic of Slovenia; Ljubljana, Slovenia

SAŽETAK

Područje alternativne i augmentativne komunikacije je još uvijek u nastajanju i tek sad, polako postaje, da bude samo svoja poštovana nauka. Pojam "Alternativne i augmentativne komunikacije (AAC)" je definiralo Međunarodno društvo za Augmentativnu i alternativnu komunikaciju (ISAAC) kao "opis dodatnih načina kako pomoći ljudima koji teško komuniciraju govorom ili pisanjem. AAC pomaže njima, da komuniciraju lakše" (RCSLT, 2009). Komunikacije je bitna za svako ljudsko biće i svi ljudi na svetu imaju pravo na komunikaciju u najvećoj mjeri što je to moguće. Ako ljudi imaju problema u komunikaciji, onda njima mogu logopedi i drugi stručnjaci (specialni i rehabilitacijski pedagozi) vrlo dobro pomoći, ako su oni i osposobljeni za to. Logopedi su stručnjaci za govorne i jezične poteškoće u komunikaciji i oni mogu biti sastavni deo multidisciplinarnog tima u pogledu procene, edukacije, podrške, upotrebe i odredbe AAC-a. Ako želimo, da su logopedi vešti u tim područjima AAC-a, oni trebaju, da dođu do AAC kompetencija, što se može postići teorijom i praksom. Zbog toga je samostalni modul AAC krucijalan u studijskom programu za logopede i surdopedagoge na Pedagoškom fakultetu Univerziteta u Ljubljani (do sada nismo imali ovakav modul). Cilj ovog rada je, da se poveća razumijevanje potrebe za AAC kao nužan bazički modul unutar inicijalnog obrazovanja za logopede i surdopedagoge na Pedagoškom fakultetu u Ljubljani. Napravljena je studija o osnovnom znanju na području AAC kod studenata. Studenti logopedije su popunili upitnik o bazičkim informacijama sa područja AAC. Rezultati istraživanja ukazuju na veliku potrebu AAC modula kao obaveznog stručnog predmeta na diplomskim i master studijama.

Ključne reči: AAC, studenti logopedije i surdopedagogije, inicijalno obrazovanje, nastava, modul, učenje na temelju kompetencija

ABSTRACT

The field of alternative and augmentative communication is still very much an emerging one, and it is only just becoming a respected

science. What is alternative and augmentative communication and why is it needed? The term 'Alternative and Augmentative Communication (AAC)' is being defined by International Society for Augmentative & Alternative Communication (ISAAC) 'to describe extra ways of helping people who find it hard to communicate by speech or writing. AAC helps them to communicate more easily' (RCSLT, 2009). The communication is essential for a human being and all people of the world have the right to communicate to the fullest extent as possible. If people have problems in their communication, speech and language therapists (SLTs) and other professionals (SEN children teachers) can help them, if they are trained for. SLTs are specialists in communication difficulties and they can be integral part of multidisciplinary teams that support AAC assessment, training, support, use, and provision. If we want them skilled in those areas, they need to reach AAC competencies, which can be achieved with theory and practice. That's why the independent module of AAC is crucial in our SLT study program (until now we have not had this kind of module) at the Faculty of Education at the University of Ljubljana. The aim of this paper is to increase the understanding of the need of AAC as a module within initial education of speech and language therapy study course in Slovenia. The study about basic knowledge of AAC was explored. SLT students were asked to fill in the questionnaire about AAC. The results of the study indicate the huge need of AAC module to be an obligate professional subject module in graduate or master study program.

Keywords: AAC, SLT students, initial education, teaching, module, competency-based learning

INDIVIDUALNO OBRAZOVNO PLANIRANJE ZA UČENIKE SA OŠTEĆENJEM VIDA U OBLASTI ASISTIVNIH TEHNOLOGIJA

INDIVIDUALIZED EDUCATION PLANNING FOR STUDENTS WITH VISUAL IMPAIRMENT IN THE FIELD OF ASSISTIVE TECHNOLOGY

Jelena Mazurkiević

Medicinski fakultet, Katedra za specijalnu rehabilitaciju i edukaciju, Novi Sad

APSTRAKT

Nije pretenciozno reći da su potrebe osoba sa oštećenim vidom umnogome doprinele razvoju savremenog načina razmišljanja i razvoju nebrojanih mogućnosti asistivnih tehnologija koje se koriste u edukaciji i rehabilitaciji osoba sa invaliditetom.

Razvoj savremenih tehnologija je omogućio i razvoj asistivnih tehnologija koje se koriste kao didaktička sredstva u radu sa decom u vrtićima i školi. Preporuka za korišćenje sredstava asistivne tehnologije su sastavni deo izrade svakog individualnog obrazovnog plana za decu kod kojih postoji potreba za individualizacijom ili izmenom nastavnih sadržaja i metoda rada na času. Asistivne tehnologije su postale sastavni deo svakog individualnog obrazovnog plana, a veštine korišćenja istih služe u proceni razvijenosti funkcionalnih životnih veština i samostalnosti koja menjaju stepena invaliditeta osobe.

Posebno područje asistivnih tehnologija i mogućnosti planiranja načina rada se odnosi na decu i učenike oštećenog vida očuvanih intelektualnih sposobnosti i decu i učenike sa višestrukom ometenošću. U ovom radu pokušaćemo da predstavimo individualno obrazovno planiranje u oblasti asistivnih tehnologija za učenike oštećenog vida.

Smatramo da oblast asistivnih tehnologija za učenike sa oštećenjem vida pripada i treba da ostane u oblasti specijalne edukacije i rehabilitacije. Planiranje individualnog obrazovnog programa u oblasti asistivnih tehnologija sastavlja tim ustanove koju učenik pohađa, ali obavezno uključuje defektologa koji predlaže ciljeve i vrši inicijalnu obuku učenika i svih koji rade sa njim.

Priprema okoline za rad sa učenicom je preduslov za uspešno izvodjenje nastave i izrada individualnog obrazovnog plana na osnovu stanja vida i vizuelnog funkcionisanja. Od početne obuke do samostalnog korišćenja sredstava kroz specifična metodička uputstva i diferencijaciju zadataka će omogućiti uspešnu realizaciju ciljeva svakod individualnog obrazovnog programa za učenike sa oštećenjem vida.

Ključne reči: Individualizovan obrazovni program, oštećenje vida, asistivne tehnologije

ABSTRACT

The needs of people with visual impairments greatly contributed to the development of modern ways of thinking and opportunities for development of assistive technologies used in education and rehabilitation of persons with disabilities.

The development of modern technologies has enabled the development of assistive technologies that are used as teaching aids in working with children in kindergartens and schools. Recommendations for the use of assistive technologies are an integral part of the development of each individualized education plan for children in need for individualization or modification of teaching content and teaching methods in the classroom. Assistive technologies have become an integral part of every individualized education plan, and the skills of students are used in assessing the development of functional life skills and independence that can change the degree of disability of the person.

A particular area of assistive technology and the possibilities of planning are children and students with visual impairments and multiply disabled visually impaired children and students. In this paper we try to present individualized educational planning in assistive technology for students with visual impairments.

We believe that the area of assistive technology for students with visual impairments belongs and should remain in the field of special education and rehabilitation. Planning of individual programs in the field of assistive technology should include a special education teacher who proposes goals and perform initial training of students and to everyone who work with him.

Preparing the environment for working with students is a prerequisite for successful teaching and preparation of individualized education programs based on the status of vision and visual functioning. From initial training to independence use of resources through specific methodological guidelines and differentiation of tasks will enable the successful implementation of the objectives of each individualized education program for students with visual impairments.

Keywords: Individualized Education Program, vision impairment, assistive technology

TEŠKOĆE I PROBLEMI OSOBA SA MOTORIČKIM OŠTEĆENJIMA U JAVNOM PREVOZU

Bojana Živković¹, Jelena Jovanović¹, Marija Đorđević¹, Marija Bojanić¹, Milenko Kundačina²

¹Student Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerzitet u Beogradu

²Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerzitet u Beogradu

Cilj istraživanja je ispitati stepen prilagođenosti javnog prevoza i stajališta za korisnike invalidskih kolica.

Uzorak je obuhvatio 105 sredstava javnog prevoza: 79autobusa, 13 tramvaja i 13 trolejbusa, gde je 75 gradskih, a 30 prigradskih sredstava prevoza. Ispitivanje je sprovedeno na teritoriji grada Beograda i okoline. Procena je vršena na osnovu stepena prilagođenosti: rukohvata, rampe, ulaza, prostora, stajališta i arhitektonskih barijera. Instrument procene je bila evidenciona lista sa skalom procene.

Došli smo do zapažanja da postoje razlike prilagođenosti u odnosu na vrstu prevoza (autobus, tramvaj, trolejbus), kao i u delu grada (gradski, prigradski region). Došli smo da podataka da su rukohvati najprilagođeniji u trolejbusu (kod svih 13 trolejbusa koje smo procenili rukohvati se koriste bez poteškoća). Pokretna platforma ne postoji u 64 (61%) prevozna sredstva. Najprilagođenija je u trolejbusima, a najmanje prilagođena u autobusu: kod 55 (69,62%) ne postoji, a kod 5 (7,59%) je nemoguće korišćenje. Niskopodni ulaz ne postoji u 61 (58,09%) prevozu, od toga ne postoji u 50 (63,29%) autobusa, a bez poteškoća se koristi u 6 trolejbusa (46,15%). Bez poteškoća se duplo više koristi u gradskom, nego prigradskom prevozu, kao što smo i očekivali.

Ispitivanje prilagođenosti stajališta u odnosu na vrstu prevoza pokazuje da osoba, korisnik kolica, 61 (58,10%) stajalište koristi sa poteškoćama, a najveće poteškoće su na autobuskim stajalištima.

Na kraju, možemo zaključiti da je najbolje prilagođena vrsta javnog prevoza trolejbus, a najlošije autobus. Prevoz je bolje prilagođen u regionu grada, nego u prigradskom regionu, kako po pitanju stajališta, tako i postojanja arhitektonskih barijera.

Ključne reči: javni prevoz, osobe sa motoričkim oštećenjima, prilagođenost

ASISTIVNA INFORMATIČKA TEHNOLOGIJA I INKLUZIJA UČENIKA SA AUTIZMOM

Svetlana Miokovik Tomeska

OOU "Kliment Ohridsk", Prilep, R. Makedonija

Efikasno obrazovanje konstantno ukazuje da učenici sa autizmom najbolje napreduju u redovnoj školi koja je dobro strukturirana, koja nudi adekvatan individualni program, adekvatan didaktički materijal i, u novije vreme, asistivnu tehnologiju. Sve ovo treba biti iskorišćeno. Kada razmišljamo o prilagođavanju nastavnih sredstava deci sa smetnjama u razvoju, oslanjamo se na sposobnosti i potencijale deteta, a uvažavamo teškoće. Trudimo se da sredstva budu očigledna, da stimulišu više čula istovremeno, da su jednostavna za upotrebu i da dete može uspešno da ih koristi.

Asistivne tehnologije podrazumevaju namenske i nenamenske proizvode, opremu, igračke, ITC tehnologiju, različite programe i naravno, pomoć druge osobe. Neophodnost edukacije i instrukcija o upotrebi pomagala u određene svrhe, njegove izrade ili prilagođavanja potrebama korisnika, dovodi čoveka kao sastavnog dela ponude podrške, u sam centar asistivne tehnologije. Asistivne tehnologije i pomagala omogućavaju učenicima sa autizmom veći stepen nezavisnosti i samostalnosti, bogatiji i aktivniji život.

Sa pojavom kompjutera (koji se mogu naći danas u većini škola) i upotrebom asistivne informatičke tehnologije mnogim učenicima sa autizmom znatno je olakšan život, sticanje znanja i olakšavanje same inkluzije u redovnoj školi. Kroz primer iz prakse pokazaćemo da pomoću asistivne informatičke tehnologije inkluzija učenika sa autizmom može da bude uspešna.

Ključne reči: Učenici sa autizamom, vaspitno-obrazovni proces, inkluzija, asistivna tehnologija, podučavanje

**POSTER PREZENTACIJE/
POSTER PRESENTATIONS**

“U ŠKOLI SAZNAJEM, DO KUĆE STVARAM” - SAMOZASTUPNIČKI AKTIVIZAM MLADIH SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Nebojša Nikolić, Jasmina Anđelić, Peter Tot, Ivona Trušnovec

Škola za osnovno i srednje obrazovanje “Milan Petrović” sa domom učenika, Novi Sad, Srbija

Proces saznavanja posmatran u pozadini kognitivnog interpretiranja mladih sa smetnjama u intelektualnom razvoju, šta je ono što dobijaju od nas, kako u zavisnosti od motivacije i zanimljivosti teme percipiraju upotrebljivost u svom socijalnom prostoru tog svega, kad postaju svesni značaja i važnosti svih sadržaja, koji im se nalaze u ponudi.

Samozastupanje, kao format ponašanja imanentan je svima, od odojčeta do odraslih, samo ispoljen u različitim formama i usmerenostima. Samozastupnički aktivizam predstavlja sve aktivnosti kojima težimo ostvarivanju naših potreba, želja ili prava: od marketa, pošte, banke, ostvarivanja socijalnog i zdravstvenog osiguranja, popunjavanja obrazaca i dobijanja zdravstvene i radne knjižice. Samozastupnički aktivizam pretpostavlja i kontinuirano uobličavanje verbalne kulture, snage i odnosa prema sebi i drugima u procesu ostvarivanja svojih porodičnih, obrazovnih i garantovanih prava ili socijalnih i emocionalnih potreba.

Korpus radioničkih aktivnosti raznovrstan je i usmeren približavanju sposobnosti i svesti, kao nužnog preduslova razvoja veština koje obezbeđuju samozastupanje, bez ulaženja u zabludu samozastupanja, kao posebne veštine, već isticanja doživljaja samozastupanja, kao integralnog obrasca ponašanja kojim se može nazvati svaka aktualizacija naših intelektualnih, emocionalnih i verbalnih resursa.

Neophodna pripremljenost stručnog radnika, za obuku samozastupnika, podrazumeva akademsku, stručnu i etičku širinu i samodisciplinovanost, kao i trajno isticanje socijalne distance sa potrebom njenog usvajanja od strane budućih samozastupnika, kao repera uspešnosti samozastupničkog integriteta.

Vidljivost ovladanosti obrascem samozastupanja dostupna je parcijalno, kroz segmente, od promene na sebi i promene u grupi, promene odnosa prema sebi i zajednici, te razumevanju značaja određenih kvaliteta i pravila u komunikaciji, ponašanju i socijalnom interagovanju prema različitim subjektima u mikrosocijalnom okruženju.

Konačno, paradigma stručnih radnika koji osposobljavaju buduće samozastupnike sadržana je u etičkoj potrebi odbacivanja stava i socijalne svesti, kojom isticanje smetnje u razvoju mlade osobe svodi tu osobu u sociokulturnom prostoru na njenu smetnju u razvoju.

Ključne reči: mladi sa smetnjama u razvoju, verbalne snage, socijalna snalažljivost, kognitivno interpretiranje, samozastupnički aktivizam

STIMULACIJA TAKTILNIH FUNKCIJA GORNJIH EKSTREMITETA

Aleksandra Blagojević, Vesna Vlajkov

Osnovna škola "6. oktobar", Kikinda

CILj: prikaz primene tehnika taktilne stimulacije gornjih ekstremiteta učenika sa višestrukim smetnjama, u kombinovanim odeljenjima.

Taktilna stimulacija zasniva se na osećaju dodira, posebno na dodir u području, lica, ruku, prstiju. Dete se podstiče da rukama dodiruje i istražuje predmete koji ga okružuju i verbalno opisuje kvalitet nadražaja. Stimulacijom taktilnih funkcija deci pružamo mogućnost da prepoznaju različite kvalitete čulom dodira, deca uče da opažaju, prepoznaju i imenuju različite kvalitete dodiranjem (meko, tvrdo, glatko, hrapavo, bodljikavo, toplo, hladno...). Dete vadi predmete iz kutije, manipulira njima, dodiruje njima svoje lice. Verbalno opisuje radnju i razlike u doživljaju taktilnih nadražaja. Stimulisanjem taktilnih funkcija na ovakav način potpomažemo razvoj svih sfera psihomotornog sprega: pažnje, opažanja, mišljenja, pamćenja, verbalizacije i govora.

Koristimo različite materijale u radu (komadiće vate, mekane tkanine, krzna, sunđer, stiropor, šmirgl papir, kukuruz, pasulj, suvo lišće, pesak...), što je rezultiralo izradom više taktilnih panoa. Deca su sastavljajući panoe učila da opažaju putem dodira. Rad sa glinom, testom, kukuruzom, peskom, kao i slikanje prstima, pružaju dobra taktilna iskustva, a ujedno i stimulaciju istih. Deca su na nalog defektologa, stavljala ruke u posude napunjene mekanim materijalom, glatkim, hrapavim, tvrdim, bodljikavim, sitno zrnastim materijalom, koje su opažali prstima, tj. stimulacija taktilnih funkcija vršena je preko čula dodira gornjih ekstremiteta – prstiju. Defektolog, verbalnim opisom, prati aktivnost, upozoravajući dete na kvalitet nadražaja i podstiče ga na pokretanje i manipulaciju ponuđenim materijalom. Upoznavanjem različitih materijala deca rukama uz gledanje usvajaju pojam o kvalitetu materijala.

Ključne reči: taktilne funkcije, višestruka ometenost, stimulacija

KINEKT IGRE ZA OSOBE SA POREMEĆAJEM AUTISTICKOG SPEKTRA – PRIKAZ APLIKACIJE

Mirjana Đorđević¹, Miloš Roglić², Milica Đurić-Jovičić², Olivera Nikolić³, Boško Nikolić⁴

¹Univerzitet u Beogradu - Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd, Srbija

²Univerzitet u Beogradu - Inovacioni centar Elektrotehničkog fakulteta, Beograd, Srbija

³Univerzitet u Beogradu - Elektrotehnički fakultet, Beograd, Srbija

⁴Univerzitet Singidunum - Poslovni fakultet, Valjevo, Srbija

Kinekt predstavlja specijalnu vrstu kamere koja detektuje i prati pokrete tela i koja se širom sveta koristi od 2011. godine, kao dodatak kompjuterskim konzolama za igre, obezbeđujući korisnicima prirodni interfejs i adekvatne uslove za interakciju sa okruženjem. Primena kinekt igara je zasnovana na naučnim saznanjima o povezanosti kognitivnog i motoričkog razvoja. Pored komercijalne upotrebe, kinekt igre se dizajniraju i koriste i u tretmanu dece i odraslih sa poremećajem autističkog spektra. Imajući u vidu da u našoj zemlji do sada nisu kreirane specijalizovane kinekt igre za osobe sa autističkim spektrom poremećaja, pojavila se potreba za konstruisanjem ovakvog interaktivnog i multimedijalnog sadržaja.

Cilj rada je predstavljanje kinekt igara koje su kreirane od strane stručnog tima i predstavljaju deo inovacione projektne aktivnosti.

Set kinekt igara sadrži edukativne avanture i imitativne igrice koje traju u proseku oko tri minuta, zasnovane na jednostavnim i zabavnim zadacima, smeštenim u sigurno okruženje, sa pojednostavljenim dizajnom, u kom su distraktori svedeni na minimum. Igre su "uravnoteženo raznovrsne", odnosno organizovane su po sličnom principu (sa istim pravilima), ali su ujedno različitog dizajna i sadržaja. Avatar u svim igrama je animirani lik majmunčeta, koji korisnika vodi kroz zadatke obezbeđujući mu verbalna i gestovna uputstva. U edukativnim avanturama se od korisnika očekuje da adekvatnim pokretima ruke razvrstava određene predmete prema zadatim kriterijumima, pronalazi i hvata predmete u pokretu, dopunjava niz nedostajućim elementima i rešava jednostavne matematičke zadatke. U okviru imitativnih igara od korisnika se očekuje da oponaša zadati model pokreta koji mu avatar predstavlja dajući mu verbalni nalog „Uradi isto kao ja“.

Programskim rešenjem ovog seta kinekt igara omogućeno je čuvanje podataka o učestalosti izbora igre, frekventnosti grešaka, procentu ukupnih pokušaja, broju uspešno i neuspešno izvedenih pokreta, prosečnom trajanju igre i lateralizovanosti pokreta, a na osnovu kojih se može steći uvid u strukturu korisnikovih odgovora, a samim tim i dati preporuke za dalji terapijski rad.

Ključne reči: autistički spektar poremećaja, imitacija, interaktivna igra

DETEKTOVANJE AUTISTIČKIH KARAKTERISTIKA U PONAŠANJU KOD OSOBA SA INTELKTUALNOM OMETENOŠĆU I PRIDRUŽENIM PSIHIJATRIJSKIM POREMEĆAJIMA

Mirjana Đorđević, Nenad Glumbić

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd, Srbija

Prema navodima iz literature rasprostranjenost autističkog spektra poremećaja u populaciji osoba sa intelektualnom ometenošću se kreće od 15-30%. Međutim, u praksi detekcija komorbiditeta autističkog poremećaja i intelektualne ometenosti, kao i diferencijacija intelektualne ometenosti i autističkog spektra poremećaja često biva otežana.

Cilj ovog rada je utvrđivanje prisustva autističkih elemenata u ponašanju kod odraslih ispitanika sa intelektualnom ometenošću i ispitanika sa komorbidnim psihijatrijskim poremećajima.

Uzorkom je obuhvaćeno 105 odraslih ispitanika starijih od 20 godina, bez postavljene dijagnoze autističkog spektra poremećaja, od čega 52 ispitanika sa intelektualnom ometenošću (23 ispitanika sa lakom i 29 ispitanika sa umerenom intelektualnom ometenošću) i 53 ispitanika sa intelektualnom ometenošću i komorbidnim psihijatrijskim poremećajima (21 ispitanik sa lakom i 32 ispitanika sa umerenom intelektualnom ometenošću).

Za detektovanje autističkih karakteristika u ponašanju osoba sa intelektualnom ometenošću korišćena je Skala za detekciju pervazivnih poremećaja razvoja u populaciji osoba sa mentalnom retardacijom (Pervasive Developmental Disorder Mental Retardation Scale, PDD-MRS, Kraijer & de Bildt, 2005).

Rezultati pokazuju da u grupi ispitanika sa intelektualnom ometenošću nijedna osoba ne zadovoljava uslove za postavljanje dijagnoze autističkog spektra primenom PDD-MRS skale. U grupi ispitanika sa komorbidnim psihijatrijskim poremećajima 18,9% je pod sumnjom za postavljanje dijagnoze pervazivnog poremećaja, dok 39,6% njih stiže uslove za postavljanje ove dijagnoze. Razlike između grupa ispitanika proveravane su Man-Vitnijevim U testom. Zabeleženo je statistički značajnije prisustvo autističkih karakteristika kod ispitanika sa komorbidnim psihijatrijskim poremećajima u odnosu na ispitanike sa intelektualnom ometenošću ($U=620$, $z=-5,90$, $p=0,000$, $r=0,58$). Učestalije prisustvo autističkih karakteristika je detektovano kod ispitanika sa komorbidnim psihijatrijskim poremećajima u odnosu na ispitanike sa intelektualnom ometenošću, kako u grupi ispitanika koji funkcionišu na nivou lake intelektualne ometenosti ($U=123$, $z=-3,56$, $p=0,000$, $r=0,54$), tako i u grupi ispitanika sa umerenom intelektualnom ometenošću ($U=190$, $z=-4,67$, $p=0,000$, $r=0,60$).

Objašnjenje ovakvih rezultata možemo tražiti u preklapanju

AKTUELNA DEFEKTOLOŠKA PRAKSA

simptomatologije koja je izazvana prisustvom komorbidnih stanja, ali i nesavršenstvu primenjenog instrumenta i pored dobre specifičnosti i senzitivnosti.

Ključne reči: autizam, PDD-MRS, pridružena psihijatrijska stanja

OPAŽANJE EMOCIONALNIH I BIHEJVIOALNIH PROBLEMA KOD UČENIKA SA INTELEKTUALNOM OMETENOŠĆU

THE PERCEPTION OF EMOTIONAL AND BEHAVIORAL PROBLEMS IN STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES

Renata Lukenić Gaši¹, Vasilije Baloš¹, Slobodan Banković

¹*Osnovna škola „Novi Beograd”, Beograd, Srbija*

²*Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd, Srbija*

SAŽETAK

U istraživanju smo želeli da prikazemo kako defektolozi opažaju emocionalne i bihevioralne probleme kod učenika sa intelektualnom ometenošću, kao i to koliko opaženi problemi, prema njihovom mišljenju, utiču na funkcionisanje samog učenika i opterećuju celo odeljenje.

Uzorkom je obuhvaćeno 34 učenika sa lakšim i težim oblicima intelektualne ometenosti, osnovnoškolskog uzrasta. Svi učenici pohađaju školu za učenike sa smetnjama u razvoju. Informanti su bili defektolozi koji neposredno rade sa ovim učenicima.

U skladu sa navedenim ciljem istraživanja, koristili smo deo nastavničke verzije Upitnika snaga i teškoća (The Strengths and Difficulties Questionnaire) – dodatak o uticaju simptoma. Ovim delom upitnika ispitano je opažanje nivoa težine problema u jednoj ili više oblasti dečjeg funkcionisanja (emocije, koncentracija, ponašanje ili spremnost za slaganje sa drugim osobama). Ispitano je i trajanje opaženih problema, kao i njihov uticaj na dete i odeljenje kao celinu.

Samo za jednog ispitanika (2,9%) je saopšteno da nema izražene poteškoće u procenjivanim oblastima, dok je za 39,4% dece navedeno da imaju ozbiljne teškoće. Kod 69,7% učenika teškoće su bile prisutne više od godinu dana. Opažene teškoće su prilično ili jako zabrinjavale 51,5% učenika. Za 75,8% učenika je navedeno da teškoće utiču prilično ili jako na detetova prijateljstva, dok je za 81,9% naveden isti nivo uticaja teškoća na detetovo učenje u školi. Defektolozi saopštavaju da u 60,6% slučajeva opaženi problemi prilično ili jako utiču na njih ili razred kao celinu.

Iako kod velikog procenta učenika sa intelektualnom ometenošću opažene teškoće perzistiraju više od godinu dana, utiču na njihovo svakodnevno funkcionisanje i opterećuju njihovo okruženje, samo mali broj ovih učenika (18,2%) je u trenutku ispitivanja dobijao usluge u domenu mentalnog zdravlja. Dobijeni pokazatelji emocionalnih i bihevioralnih problema ukazuju na potrebu inteziviranja saradnje sa stručnjacima iz već navedene oblasti u cilju smanjivanja nivoa negativnog uticaja simptoma

na ispitivane oblasti dečjeg funkcionisanja.

Ključne reči: bihejvioralni problemi, emocionalni problemi, intelektualna ometenost, učenici

ABSTRACT

In this research, we wanted to show how special education teachers perceive emotional and behavioral problems in children with intellectual disabilities, as well as how, according to them, the observed problems affect students and a class in general.

The sample included 34 primary school students with different levels of intellectual disability. All students attend school for students with disabilities. Informants were special education teachers directly working with those students.

According to the stated aim of the research, we used a part of the Strength and difficulty questionnaire. It's impact supplement for the teachers in particular. It was used to examine the perception of the level of difficulty of a problem in one or more areas of child functioning (emotions, concentration, behavior or being able to get along with others). The duration of observed problems, their impact on the child and the classmates was taken in to the consideration as well.

Collected data show that one respondent (2, 9%) does not have significant difficulty in the assessed areas, while other 39,4% of them are showing serious difficulties. At 69,7% of examinees difficulties were present more than a year. Respondent reported that 51,5% of students had been "quite a lot" or "a great deal" of distress/impairment considering observed difficulties. The same level of impact on child's friendship was reported in 75,8%, of the tested sample, while for 81,9% was addressed to a child's learning difficulties in school. Special education teachers report that in 60,6% of the observed problems quite a lot or a great deal of distress/impairment on them or the class as a whole.

Even though a large proportion of the observed difficulties, within the examined group of students with intellectual disabilities, persist for more than a year, affecting their daily functioning and burdening others, only a small number of these students (18,2%) received any mental health treatment during the research period. The obtained data on emotional and behavioral problems indicate the need to intensify cooperation with experts from the already mentioned area of expertise in order to reduce the level of the negative impact of symptoms on aforementioned areas of students functioning.

Keywords: behavioral problems, emotional problems, intellectual disabilities, students

COMMUNICATION MATRIX AS A USEFUL TOOL FOR PROFESSIONALS AND PARENTS

Damjana Kogovšek¹, Mihaela Vovk², Martina Ozbič¹, Jerneja Novšak Brce¹, Janez Jerman¹, Ingrid Žolgar¹

¹ University of Ljubljana, Faculty of Education

² University Rehabilitation Institute Republic of Slovenia

ABSTRACT

The communication matrix (Rowland, 1990, 1996, 2004, 2011) is communication skills assessment that was first published in 1990 and revised in 1996 and 2004. The author of this useful tool is professor C. Rowland from Oregon Health & Science University. Last year we started with the permission to translate and adapt communication matrix into Slovenian language and the aim of this paper is to present our work.

The communication matrix was developed as an assessment tool, which can help to operationalize a socio-pragmatic approach to early communication development that emphasizes the functional uses of communication in a social world (Rowland, 2012). The structure and organization of communication matrix (CM) involves two major aspects of communication, these are the reasons of individuals for communication and the behaviors of individuals to communicate. CM is organized into four reasons to communicate that are in agreement with those proposed by Light (Rowland, 2012) and those are: to refuse things that we don't want; to obtain things that we do want; to engage in social interaction; and to provide or seek information. Under each of these four major reasons there are 24 specific messages or communicative intents, such as requesting more of an action or gaining attention. The CM is further organized into seven levels of communicative behavior: pre-intentional behavior, intentional behavior, unconventional pre-symbolic communication, conventional pre-symbolic communication, concrete symbols, abstract symbols, and language. These levels are based on the pragmatic approach to communication development first discussed by Bates (Rowland, 2012) that acknowledges the communicative intent of pre-linguistic behavior in young children.

The paper will discuss about importance of the socio-pragmatic skills in early childhood, too.

Keywords: communication matrix, socio-pragmatic skills, assessment tool, speech and language therapy

MANUELNA SPRETNOST DECE SA POREMEĆAJEM AUTISTICKOG SPEKTRA¹

MANUAL DEXTERITY IN CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER

Nenad Glumbić, Branislav Brojčin, Mirjana Đorđević

Univerzitet u Beogradu – Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd, Srbija

REZIME

Motorički deficiti se često javljaju kod dece sa poremećajem autističkog spektra, posebno kod one sa niskofunkcionalnim autizmom. Otuda je cilj ovog istraživanja utvrđivanje mogućih razlika u manualnoj spretnosti između dece sa autizmom i dece sa intelektualnom ometenošću. Uzorak čini 100 ispitanika oba pola, uzrasta između 4 i 12 godina ($AS=8,15$; $SD=2,37$). Celokupan uzorak podeljen je na četiri poduzorka sa po 25 ispitanika u svakom od njih: deca sa autizmom i umerenom intelektualnom ometenošću, deca sa umerenom intelektualnom ometenošću, deca sa autizmom i teškom intelektualnom ometenošću i deca sa teškom intelektualnom ometenošću. Manualna spretnost je procenjena prvom i trećom probom po Lafay-u. Prva proba po Lafay-u zasnovana je na brzom nizanju perli za dva minuta. Pokazalo se da su deca sa teškom intelektualnom ometenošću statistički značajno bolja na ovoj probi u odnosu na poredbenu grupu ispitanika sa autizmom ($t=0,27$; $p=0,048$). Nije nađena statistički značajna razlika između dve grupe ispitanika sa umerenom intelektualnom ometenošću na prvoj probi po Lafay-u ($t=2,03$; $p=0,787$). Treća proba po Lafay-u znatno je teža, budući da se zasniva na namotavanju šrafova. Na ovoj probi nije nađena razlika ni između poduzoraka dece sa umerenom intelektualnom ometenošću ($t=0,00$; $p=1,00$) niti između dva poduzorka dece sa teškom intelektualnom ometenošću ($t=0,52$; $p=0,609$). Potrebna su dodatna istraživanja kako bi se unapredilo naše saznanje o razvoju manualne spretnosti kod dece sa poremećajem autističkog spektra.

Ključne reči: motoričke veštine, autizam, intelektualna ometenost

SUMMARY

Motor deficits are widely present in autism spectrum disorder, specifically in children with low-functioning autism. Hence, the objective

¹ Rad je nastao kao rezultat istraživanja na projektu "Socijalna participacija osoba sa intelektualnom ometenošću" (ev. br. 179 017), koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološko građvoja Republike Srbije

of this research was to determine possible differences in manual dexterity between children with autism and children with intellectual disabilities. The sample consisted of 100 children, of both sexes, aged from 4 to 12 ($M=8.15$; $SD=2.37$). The whole sample was divided into four subsets with 25 participants in each of them: children with autism and moderate intellectual disability; children with moderate intellectual disability; children with autism and severe intellectual disability and children with severe intellectual disability. Manual dexterity was assessed using the Lafay I and the Lafay III tests. The Lafay I test is based on lacing beads, as quickly as possible, within 2 minutes. It was revealed that children with severe intellectual disability are significantly better than their counterparts with autism spectrum disorders ($t=0.27$; $p=0.048$). There were no statistically significant differences between two subsets of children with moderate intellectual disability in the Lafay I test performance ($t=2.03$; $p=0.787$). The Lafay III test is much more difficult, since it is based on turning the screws. There were no significant differences between either two subsets of children with moderate intellectual disability ($t=0.00$; $p=1.00$) or two subsets of the children with severe intellectual disability ($t=0.52$; $p=0.609$). It could be concluded that more research need to be done in order to improve our knowledge on manual dexterity development of the children with autism spectrum disorder.

Key words: motor skills, autism, intellectual disability

COMPETENCES IN SPEECH AND LANGUAGE THERAPY IN SLOVENIA

Damjana Kogovšek , Martina Ozbič, Stane Košir, Jerneja Novšak Brce, Ingrid Zolgar

University of Ljubljana, Faculty of Education

ABSTRACT

What kind of competences today's speech and language therapists need? To answer this question is quite a challenge, if we know that education system all over the world differ from country to country, but anyway we can have common standards, which are crucial for our profession. Speech and language therapy (SLT) in common with many other professions, has produced a number of publications considering aspects of SLT professional competences. One important work or project in the name of SLT competences was the NetQues project, this was EU project which started in 2010 and was finished in 2013. The term NetQues stands for Network for Tuning Standards and Quality of Education Programmes in Speech and Language Therapy/Logopaedics across Europe (NetQues) and is the work of a multilateral academic and professional network of 65 partners from 31 European countries. The project was led by the Comité Permanent de Liaison des Orthophonistes / Logopèdes de l'Union Européenne (CPLOL), the Standing Liaison Committee of Speech and Language Therapists and Logopaedists and was undertaken with support from the European Union and was co-funded by the European Commission's ERASMUS Lifelong Learning Programme through the Education Audiovisual & Culture Executive Agency.

The aim of this paper is to show how NetQues project was designed in terms of competences and which general and subject specific competences are crucial for speech and language therapy study program. It will be also discussed which competences are important for different groups of stakeholders (academics, students, clinicians). This will show the actual situation of EU SLTs needs.

Keywords: competences, speech and language therapy, NetQues

POVEZANOST MOTORIČKIH GOVORNIH POREMEĆAJA, INTELIGENCIJE I FORMI CEREBRALNE PARALIZE

CONNECTION BETWEEN MOTOR SPEECH DISORDERS, INTELLIGENCE AND CEREBRAL PALSY

Gordana Čolić¹, Nada Prica Obradović²

¹Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd

²Specijalna bolnica za cerebralnu paralizu i razvojnu neurologiju, Beograd

SAŽETAK

Cerebralna paraliza je klinički sindrom neprogresivnih motoričkih poremećaja koju pored poremećaja položaja i pokreta, karakteriše heterogeni skup kliničkih simptoma, ali često i drugi neurorazvojni poremećaji kao što su govorni poremećaji, intelektualna ometenost, oštećenje vida i sluha, epilepsija i emocionalni poremećaji.

Cilj ovog rada je da se utvrdi povezanost tipa motoričkog govornog poremećaja, inteligencije i forme cerebralne paralize. Uzorkom je obuhvaćeno dvadesetoro dece sa cerebralnom paralizom uzrasta od četiri do sedamnaest godina. Sva deca su uključena u logopedski tretman u Specijalnoj bolnici za cerebralnu paralizu i razvojnu neurologiju u Beogradu. U obradi podataka korišćena je deskriptivna statistika. Hi kvadrat test je korišćen za izračunavanje statistički značajne povezanosti dva obeležja. Rezultati ovog istraživanja su pokazali da postoji statistički značajna povezanost forme cerebralne paralize i tipa motoričkog govornog poremećaja ($\chi^2=40,00$, $df=15$, $p=0,000$). Takođe je utvrđena povezanost forme cerebralne paralize i inteligencije. Ova povezanost je statistički značajna ($\chi^2=19,58$, $df=10$, $p=0,033$). Na osnovu rezultata ovog istraživanja može se zaključiti da postoji povezanost forme cerebralne paralize i inteligencije, kao i forme cerebralne paralize i tipa, odnosno podtipa motoričkog govornog poremećaja.

Ključne reči: cerebralna paraliza, motorički govorni poremećaj, inteligencija

ABSTRACT

Cerebral Palsy is a clinical syndrome of non-progressive motor disorders which is, besides the disorders of the development of movement and posture, also characterised by a heterogeneous collection of clinical syndromes, but also by some other neuro-developmental disorders such as speech disorders, intellectual disability, visual and hearing impairment, epilepsy and emotional disorders.

The objective of this work is to establish the connection between the

types of motor speech disorders, intelligence and forms of cerebral palsy. The sample encompasses twenty children with cerebral palsy aged 4 to 7. All of the children are under the speech therapy treatment at the Special Hospital for Cerebral Palsy and Developmental/Paediatric Neurology in Belgrade. The data were processed by using a descriptive statistics. Chi-square test was used for calculating statistically relevant connection and the two features. The results of this research have proved that there is a statistically relevant connection between a cerebral palsy form and motor speech disorder type ($\chi^2=40,00$, $df=15$, $p=0,000$). Furthermore, a connection between the cerebral palsy form and intelligence has been established. This connection is statistically relevant ($\chi^2=19,58$, $df=10$, $p=0,033$). Based on the results of this research, a conclusion may be drawn that there is a connection between the cerebral palsy form and intelligence, and between the cerebral palsy form and type, or subtype of motor speech disorder.

Key words: Cerebral Palsy, Motor Speech Disorders, Intelligence

DNEVNI BORAVAK DOM „VETERNIK“

Tatjana Slijepčević , Dražena Erdeljan, Jovanka Radišić

Dom „Veternik“, Veternik

Dnevni boravak Doma „Veternik“ predstavlja otvoreni oblik socijalne zaštite osoba sa intelektualnim deficitom. Formiran je 1985. godine, na inicijativu roditelja dece sa intelektualnim invaliditetom. Dnevni boravak funkcioniše po principu vrtića i osnovna uloga mu je da prihvati osobe sa intelektualnim deficitom, višestrukom ometenošću i autizmom i adekvatno ih zbrine u periodu kada njihovi roditelji zadovoljavaju svoje profesionalne ili druge potrebe. Suština rada dnevnog boravka je prevencija institucionalizacije putem usluge podrške porodici sa decom i omladinom sa invaliditetom. Korisnici dnevnih boravaka imaju priliku da veći deo dana provedu sa vršnjacima i u stimulativnom okruženju, a da pri tome ostanu u svojoj porodici i budu u prilici da participiraju u aktivnostima lokalne zajednice. Program rada je koncipiran prema individualnim sposobnostima korisnika, njihovim potrebama i željama. Trenutno je u dnevni boravak upisano 26 korisnika, uzrasta od 21 – 50 godina. Grupa je heterogena, kako po uzrastu, tako i po sposobnostima. Na osnovu toga se pristupa izradi individualnih planova rada na rok od jedne godine. S obzirom na hronološku dob korisnika (od 21-50 god.) poslednjih nekoliko godina se najveći deo tretmana usmerava ka razvoju životnih veština korisnika i to samostalnosti, adaptabilnosti i socijalizovanosti. Savremeni pristup deci sa intelektualnim invaliditetom podrazumeva da je roditelj stalni i aktivni saradnik, pa se posebna pažnja i trud ulaže u oblast rada sa roditeljima. Roditelj je u našem radu stalni aktivni saradnik - prvog reda. Sadržaj programskih aktivnosti koje su vezane za određene veštine i uskostručna polja rada, svojim učešćem dopunjuju i stručni radnici iz Doma „Veternik“, kao što su logoped, profesor muzičkog, likovnog i fizičkog vaspitanja i drugi. Rad u dnevnom boravku se odvija prema utvrđenom režimu dana u periodu od 6-16h. Trenutno su u boravku zaposlena tri stručna radnika (defektolog, psiholog i socijalni radnik) i dva pomoćna radnika (servirka i negovateljica).

Ključne reči: prevencija institucionalizacije, intelektualni deficit, podrška porodici i osobama sa invaliditetom

PRIMENA MONTESORI METODE U RADU SA DECOM I MLADIMA SA SMETNJAMA U RAZVOJU

Marinela Šćepanović¹, Rade Damjanović², Dejan Đorđić²

¹Društvo defektologa Vojvodine, Novi Sad, Srbija

²Pedagoški Fakultet Sombor, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

U ovom radu analiziramo primenu Montessori metode, kao komplementarnog ili suportivnog postupka, u defektološkom radu na proceni sposobnosti, edukaciji i u terapijsko-rehabilitacionim tretmanima sa učenicima u ustanovama za obrazovanje i vaspitanje.

Analiza je izvršena iz dva dela. Prvi deo odnosio se na istraživanje primene ove metode u svetu i sproveden je na rezultatima istraživanja primene Montessori metode u istraživačkim studijama. Pretragom elektronske baze podataka Konzorcijuma biblioteke Srbije za objedinjenu nabavku – KoBSON, uz korišćenje pretraživača EBSCO (EBSCO), Sajns Dajrekt (Science Direct) i Sejdž Pablišing (Sage Publishing) prikupljeni su i analizirani radovi u kojima je obrađivana uspešnost primene Montessori metode i rada na različite aspekte i funkcije kod dece i učenika. Drugi deo analize se odnosio na primenu Montessori metode kod nas, a sproveden je kroz istraživanje primene suportivnih i komplementarnih postupaka u defektološkom radu. Istraživanje je sprovedeno kvalitativnim anketiranjem, anonimno, tokom januara 2015. godine, na uzorku od 37 defektologa, članova Društva defektologa Vojvodine. U istraživanju je korišćen anketni upitnik kreiran za ove potrebe, koji je ispitanicima distribuiran elektronskom poštom.

Na osnovu analize rezultata oba istraživanja došli smo do zaključaka o primeni Montessori metode i njenoj uspešnosti. Istraživanja ne pokazuju, na dovoljno metodološki zasnovanoj osnovi, da Montessori metoda daje bolje rezultate u razvoju i uspehu učenika na koje se primenjuje, u odnosu na klasične pedagoške i defektološke metode i postupke. Defektolozi kod nas koriste u svom radu Montessori metodu, u 29,73% ispitanih. Potrebno je ispitati uslove u kojima se Montessori metoda primenjuje i uspešnost njene primene kod nas.

Ključne reči: Montessori metoda, deca i mladi sa smetnjama u razvoju, defektološki rad, obrazovanje i vaspitanje

AUTHOR INDEX/ INDEKS AUTORA

A

Arbutina Zoran 30
Aleksić Bojana 70
Anđelić Jasmina 92

B

Babović-Dimitrijević Snežana 76
Baloš Vasilije 97
Banković Slobodan 97
Banović Silva 35
Blagojević Aleksandra 93
Bojanić Marija 89
Bratovčić Vesna 35
Brojčin Branislav 25, 100
Bukvić Zlatko 49, 81

Č

Čamdžić Amela 42
Čanadanović Jovana 80
Češarek Sara 36
Čiča Senka 48
Čolić Gordana 103

D

Damjanović Rade 45, 106
Davidović Željko 70

Dž

Džidrova Violeta 39, 54, 58

Đ

Đorđević Magdalena 44, 57
Đorđević Marija 89
Đorđević Mirjana 94, 95, 100
Đorđević Srboljub 22
Đorđić Dejan 45, 106
Đurić-Jovičić Milica 94

E

Erdeljan Dražena 105

G

Gajić Jelena 68
Gavrić Vesna 47
Glumbić Nenad 95, 100
Golubović Špela 23

J

Janković-Nikolić Marina 41
Jerman Janez 99
Jovanović Jelena 89
Jovanović Maša 68
Junuzović-Žunić Lejla 35

K

Kogovšek Damjana 36, 85, 99, 102
Kos Renata 81, 83
Kosanović Milana 47
Košir Stane 102
Kulić Suzana 37, 71
Kundačina Milenko 89

L

Lukenić Gaši Renata 97

LJ

Ljubomirović Nataša 50, 66

M

Majmarević Slobodan 84
Maleš Marina 70
Maravić Snežana 47
Martić Danijela 56
Martinović Slobodan 27
Matić Morović Svetlana 80
Mazurkiević Jelena 51, 87
Miković Suzana 76
Miletić Suzana 57, 73
Milovanović-Minić Milka 76
Miokovik Tomeska Svetlana 90

N

Nedović Goran 22
Nedović Nenad 84
Nikolić Boško 94
Nikolić Nebojša 70, 80, 92
Nikolić Olivera 94
Nikolovska Lenče 54, 58
Novšak Brce Jerneja 85, 99,
102

O

Ozbič Martina 85, 99, 102

P

Panić Jelena 65
Panova Blagica 54
Panova Gordana 39, 54, 58
Pantoš Frosina 63
Peša Aneta 47
Petković Marinko 70
Pijanić Branka 51
Popov Stanislava 77
Popov Tatjana 77
Prica Obradović Nada 103

R

Radišić Jovanka 105
Radojković Ana 50, 66
Rapaić Dragan 22
Ratković Tamara 50
Roglić Miloš 94

S

Selić Nataša 76
Slavković Sanela 23, 37, 71
Slijepčević Tatjana 105
Stojaković Ljiljana 65
Stojanović Nina 37, 71
Sumanov G. 58

Š

Šćepanović Marinela 45, 106
Škrlec Eva 36

T

Talijan Bojana-Konsuelo 63
Tomić Katarina 61
Tot Peter 92
Tot Silvija 69
Trušnovec Ivona 92

V

Vantić-Tanjić Medina 42
Vila Ana 30
Vilimanović Olivera 74
Vladetić Petar 56
Vlajkov Vesna 93
Vovk Mihaela 85, 99

Ž

Živković Bojana 89
Žolgar Ingrid 36, 85, 99, 102

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

376(082)(048.3)

MEĐUNARODNA konferencija "Aktuelna defektološka praksa" (5 ;
2015 ; Sombor)

Zbornik sažetaka / [Peta međunarodna konferencija
"Aktuelna defektološka praksa"] = Book of abstracts / [Fifth
International Conference "Actual Defectological Practice",
Zrenjanin, 20-21. 03. 2015. ; organizatori Društvo
defektologa Vojvodine . . . [et al.] ; urednici Danijela
Ilić-Stošović, Marinela Šćepanović]. - Novi Sad : Društvo
defektologa Vojvodine, 2015 (Sombor : Soinfo). - 112 str. ;
24 cm

Uporedo srp. tekst i engl. prevod. - Tiraž 200. - Registar.

ISBN 978-86-913605-8-0

1. Društvo defektologa Vojvodine (Novi Sad)

a) Defektologija - Zbornici - Apstrakti

COBISS.SR-ID 295105031

